

**17 EXPERIENȚE
FEMININE**

Citiți un dosar dedicat volumului *Tovarășe de drum* la care participă Simona Popescu, Adriana Babeți, Alina Radu, Dan Lungu și Radu Pavel Cheo.

ÎN » PAGINILE 3-5

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA » APARE SÎMBĂTA » EDIȚIA NAȚIONALĂ » WWW.SUPLIMENT.POLIROM.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

1,5
LEI

ARTISTUL ASOCIAT

- ▶ Săptămîna 1 – Interviu
- ▶ Săptămîna 2 – Text de autor
- ▶ Săptămîna 3 – Criticii despre...
- ▶ Săptămîna 4 – Colegii de breaslă despre...

iulie –
RADU AFRIM

NR. 185 » 28 iunie – 4 iulie 2008 » Săptămînal realizat de Editura Polirom și „Ziarul de Iași” » supliment@polirom.ro

Refuz să muncesc „pe bani” ca să-mi pregătesc proiectele

Interviu cu Adina Pintilie

S-a lansat înainte să termine UNATC-ul. Documentarul său, *Nu te supăra, dar...*, a fost selecționat la Locarno și premiat, printre altele, la Leipzig, urmînd un traseu festivalier de invidiat. Este nominalizată la secțiunea „Opera Omnia” a Marilor Premii Prometheus. Un interviu de Iulia Blaga.

ÎN » PAGINILE 6-7

Trei răspunsuri de la Dan Sociu

Bogdan Romaniuc

„Urbancolia o să aibă o continuare nu în sensul că toate firele din această carte vor fi reluate în următoarea. Vor fi mai multe cărți grupate sub eticheta asta.”

ÎN » PAGINA 13

REGIZORUL RADU AFRIM, ARTISTUL ASOCIAT AL LUNII IULIE:

„Nu îmi trebuie nici un rege în C.V.”

Radu Afrim e creatorul eroilor moi, copiilor din plastilină și bătrînilor ghiduși care se joacă într-o lume hipersensibilizată. Afrim simte tare toată nebunia poveștilor noastre din realitatea imediată.

» „Spectacolele mele nu au fost niciodată trimise pe bani românești dincolo. Ele au fost întotdeauna chemate de cei de acolo. Pe banii lor. Spre deosebire de cele ale altora, care fac turism cultural intens sub umbrela Ministerului de Externe sau al Agriculturii...”

„N-am fost niciodată un puști tăvălit în pumni și picioare, dar, probabil, aș fi un excelent moș razna. Dacă aș apuca age-ul... ceea ce nu cred. Cît despre babe, nu cred că există altfel de babe decît zălude...”

Citiți interviul realizat
de Mihaela Michailov
ÎN » PAGINILE 8-9

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

Vremea carismei

A început printr-o izbucnire în lacrimi, în fața camerelor de luat vederi. Sigur, personajul exista dinainte, am fi avut capacitatea să-l observăm așa cum e, cîștiga-se alegerile pentru capitală cu același discurs haotic, dar „popular”, adunase cîteva fan-cluburi. Există. Dar prestanța la nivel național a fost cîștigată odată cu acel „Dragă Stolo”. Atunci s-a născut cu adevărat omul politic Traian Băsescu. De fapt, nu el. Ci o întreagă epocă. O epocă a unor personaje aparte, „carismatice” cum le place unor analiști să spună, deși carisma este înțeleasă în alt mod în democrații ceva mai vechi decît cea românească, precum democrația americană. Oricum, așa s-a născut epoca unei carisme de tip mioritic și în ea trăim din plin în momentul de față.

Am urmărit apoi, unii dintre noi siderați, alții entuziasmați, evoluția altui personaj plin de carismă mioritică, pe numele lui Gigi Becali. Direct în exprimare, mimînd perfect sinceritatea, pe schema inventată de Traian Băsescu, capabil să bată oricînd cu pumnul în masă, să părăsească oricînd revoltat un show TV neconvenabil, să învîrtă oricînd deasupra creștetului o sabie imaginată a dreptății, precum un veritabil războinic al luminii, Gigi Becali a făcut tumburi printre intenții de vot, ba chiar printre voturi. În funcție de soarele sfînt de pe cer și de Steaua mai puțin sfîntă de pe Pămînt. Dar, una peste alta, și-a păstrat carisma. Iar carisma l-a făcut aliat al PD-L-ului în Consiliul General al capitalei și cine știe ce-l va mai face în continuare. Epoca acestei carisme de tip mioritic înflorăște.

Și a apărut Sorin Oprescu. Candidat pentru Primăria Bucureștiului. Cu două eșecuri electorale la activ din aceeași poziție. Analiștii au pus victoria sa pe seama unei așa-zise independențe. Fără aceasta, spun mai toți cei care își dau avizat părerea în presa scrisă sau la televizor, Sorin Oprescu ar fi pierdut și de astă dată. Sprijinit de PSD, n-ar fi avut nici o șansă. Cu toată stîmă față de părerile avizate, îmi permit totuși să găsesc o altă explicație. Pornind de la faptul că, oricît s-ar fi dezis doctorul de PSD, întregul electorat, cu atît mai mult cel bucureștean, a știut de unde vine și pe cine reprezintă. Dacă nu în acte, măcar în cuget și simțiri. Cu toate acestea, Sorin Oprescu l-a învins fără drept de apel pe Vasile Blaga. Iar părerea mea e că lucrul acesta s-a întîmplat nu pentru că Sorin Oprescu a beneficiat de condiția de independent, nici pentru că domnia sa s-a „copt” politic între timp, învîntînd din două eșecuri anterioare. Ci pentru că electoratul nostru a intrat în altă epocă. În epoca acestei carisme de tip mioritic adică.

Victoria lui Sorin Oprescu a fost pregătită încă din 2004. De la niște lacrimi vărsate în direct, România electorală a trecut, treptat, spre politicianul artist, politicianul capabil de show. Nu ne mai interesează programe. Nu ne mai interesează nici măcar autostrăzi zburătoare. Ne interesează doar ca omul care vorbește în fața noastră să fie capabil de entertainment. Îi iubim pe acești entertaineri care ne conduc. Nu fac nimic în afară de a ne menține interesul pentru

» În sfîrșit, ne identificăm și noi cu cineva. Ne-a plăcut întotdeauna chiulul de la serviciu, am inventat cu drag expresia „ei se fac că ne plătesc, noi ne facem că muncim”, adorăm berica din timpul programului, ne simțim datori să-i distrăm pe cei alături de care petrecem cu bancuri, mici sugestii obscene, cu un limbaj deochat.

circ? Și ce-i cu asta? Măcar ne distrează, măcar ne dau o stare de bine. Cu mincele lor suflete, cu limbajul lor colorat, cu vorbele lor care pun la grea încercare CNA-ul, acești politicieni sînt cele mai bune produse ale spiritului românesc. În sfîrșit, ne identificăm și noi cu cineva. Ne-a plăcut întotdeauna chiulul de la serviciu, am inventat cu drag expresia „ei se fac că ne plătesc, noi ne facem că muncim”, adorăm berica din timpul programului, ne simțim datori să-i distrăm pe cei alături de care petrecem cu bancuri, mici sugestii obscene, cu un limbaj deochat. Iar ei fac același lucru. I-am găsit, în fine! N-avem cum să nu-i iubim. Pentru că ne-am săturat de ăia care își poartă cravatele de mii de euro pe la televiziuni și ne obsesesc cu cifre, programe economice, strategii politice și așa mai departe. Să ne scutească! Noi vrem oameni din popor, oameni care vorbesc ca noi, care chiulesc ca noi, care lenevesc ca noi, care înjură ca noi.

În 2004 s-a inaugurat vremea carismei de tip mioritic. Și de-atunci vinăm orice politician care se pliază pe așteptările noastre în acest sens. Pentru că noi, ca popor, sîntem extrem de carismatici, doamnelor și domnilor. Noi între noi, firește. Occidentalii ăia care încă stau într-o rîmă pe buza prăpastiei nu sînt capabili să înțeleagă, să vadă cît sîntem de carismatici. Ei interpretează gesturile noastre carismatice într-un mod de natură. Ne fac hoți, necivilizați, murdari, dezorganizați, corupți? Asta se întîmplă dintr-un singur motiv: obtuți fiind, ne invidiază carisma. Mama lor de plicticoși!

ROMÂNII E DEȘTEPTI

Votează și nu cerceta (II)

Așa cum mă plîngeam și săptămîna trecută, în România e mult mai rău (pentru echilibrul psihic și respectul de sine al individului) să votezi rațional decît să rîmi la statutul de fan de partid.

Luauți, de exemplu, un fan PSD (FSN-PDSR). Ce frămîntări morale să fi avut el? A trăit, desigur, unele dezamăgiri, dar și mari bucurii – bucuriile victoriilor din 1990, 1992, 2000... În general însă a rămas egal cu sine însuși, cu Iliescu, cu Miron Mîtreă, cu Adrian Năstase și cu ceilalți. Poate că unii vor fi suferit doar la plecarea lui Petre Roman.

Sau să luăm un fan PNL. Îți va spune că partidul liberal adevărat n-a greșit niciodată (indiferent care va fi fiind acel

dobitocul care se consumă excesiv, cu intenția de a stabili adevărul, și cine e cetățeanul liniștit, care își mîncîcă mîciile și-și bea bericica, convins că știe deja adevărul? Mie mi se pare evident.

O să dau un ultim exemplu, cel care mi-a nîmicit definitiv convingerea în triumful rațiunii. E un caz local, dar care s-a repetat, într-o formă sau alta, în toată România. În Timișoara, cum era de așteptat, primarul en titre George Ciuhandu a cîștigat alegerile din primul tur. Cu o alianță PNL-PNȚCD-FDG (Forumul Democrat German), a obținut și cele mai multe locuri în Consiliul Local. Cele

mai multe, dar nu majoritatea... Așa că așa-numita Alianță pentru Timișoara a făcut o alianță postelectorală cu PSD.

Cu o săptămîna înainte de vot, după multe calcule raționale, am decis să votez cu Alianța pentru Timișoara la Consiliul Local și cu PD-L la Consiliul Județean, pentru a nu pune ouăle în același coș. Cine știe ce le trece liberalilor prin cap? Cine știe cum îi vor forța mîna lui Ciuhandu? M-am gîndit chiar și la o alianță neoficială PNL-PSD, care să-l izoleze pe primarul țărănist. Numai la o alianță PNL-PNȚCD-PSD nu m-aș fi gîndit! Mă întreb cu cîtă plăcere ar privi Corneliu Coposu o asemenea alianță – exact în orașul defunctei Proclamații de la Timișoara!

Ce-i drept, primarul Timișoarei a declarat că e vorba doar de o alianță la nivel administrativ, nu doar politic. Așadar, PSD-iștii, liberalii și

țărăniștii se vor certa în continuare pe teme ideologice. Vor împărți doar banii rezultați din afacerile locale controlate de primărie, fiindcă e singurul lucru care contează, nu? Uf, m-am mai liniștit!

Serios acum, mă întreb cum îl va primi primarul țărănist pe Ion Iliescu, președintele de onoare al aliaților săi PSD-iști, dacă va veni la Timișoara. Și bănuiesc că acum, cu această alianță, domnul Ciuhandu a semnat actul de deces al PNȚCD. Ce-i drept, era și vremea! Dar eu, rațional și cumpăt, l-am votat. Rațional, logic și cu mintea întregă. Acum îmi rod unghiile și mă întreb dacă nu era mai bine să fiu fanul lui Ciuhandu.

Asta e: am fost un dobitoc. Nu mă pricep la politică și pace. Mai ales la politica românească. Altfel aș fi priceput de mult că, deși mimăm de aproape douăzeci de ani, noi n-avem așa ceva. Avem doar fani, cutre și o mină de dobitoci.

CITIȚI SĂPTĂMÎNA VIITOARE ÎN
OBSERVATOR
CULTURAL

- » P. S. la Bookfest. Interviu cu Didier von Cauwelaert, Péter Esterházy și Zeruya Shalev
- » Cenușă și Diamant. Un comentariu de Michael Shafir despre „nunta de diamant” a cuplului regal
- » Dosar: Insolite Roumanie – cafenele, dezbateri, film românesc, lecturi, dans, muzică. Un grupaj de la Cannes realizat de Doina Ioanid
- » Civilizația fotbalului: Alexandru Hîncu discută despre evoluția României la EURO 2008

partid liberal). Partidul a fost întotdeauna nedreptățit sau furat, dar pînă la urmă a învins – doar e la guvernare. Părăsirea corabiei Convenției Democratice a fost, desigur, o mișcare abilă de supraviețuire politică. Eliminarea PD-ului din guvern a fost o măsură necesară. Susținerea PSD-ului e doar o manevră inteligentă.

Pînă și fanii PRM, partid aflat în cădere liberă, vîd în gruparea lor cel mai curat, mai bun și mai capabil grup de potențiali lideri ai României. Prăbușirea PRM în sondaje e, desigur, orchestrată de diverse forțe oculte. Voturile le-au fost furate. Adeptii le-au fost bătuți sau n-au fost lăsați să voteze. Și așa mai departe...

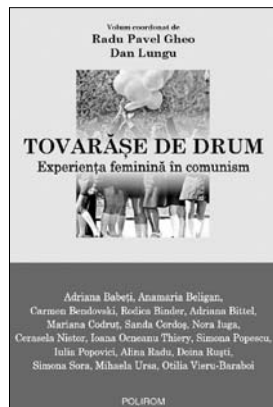
Aceeași logică funcționează la toți fanii de partid: eșecurile sînt întotdeauna vina celor din afară și sînt doar temporare, succesele sînt succesive și stau să apară. Și-atunci cine trăiește dezamăgiri mai profunde. Raționalul sau pasionalul? Cine e

Radu Pavel Gheo și Dan Lungu sînt coordonatorii unui volum colectiv inedit: *Tovarășe de drum*, dedicat experienței feminine în comunism. Au plecat de la ideea că memoria noastră a rămas insensibilă la experiența de gen în regimul totalitar. Au pornit la drum și au strîns în volumul apărut în colecția „Ego. Grafii” a Editurii Polirom texte aparținînd unor voci cunoscute din peisajul cultural de la noi.

„Comunismul nu a fost trăit și perceput la fel de toată lumea, scriu în prefață cei doi autori; el a fost diferit pentru securiști și victime, pentru intelectuali și muncitori, pentru membri de partid și nemembri, pentru adulți și copii, pentru femei și bărbați etc. Cu certitudine, există experiențe care nu au fost accesibile decît femeilor. Cartea de față vrea să le pună laolaltă, pentru a le da volum, consistență și vizibilitate. Presupoziția noastră este aceea că, de la micile evenimente ale vieții cotidiene și pînă la întîmplări deosebite, de la relația de cuplu și pînă la raporturile de putere, femeile au o manieră diferită de a se investi în viața socială”.

Dosar realizat de
Lucian Dan Teodorovici

Paginile următoare reprezintă
transcrierea emisiunii „Cercul nostru
special” de la Radio Iași FM din 31 mai.

2 tovarăși de carte prezintă

17 experiențe feminine în comunism

Dan Lungu: „Acest volum contează nu numai ca mărturie, ci și ca literatură”

De ce era necesară o asemenea carte acum?

Nu am ales un moment anume. Ideea ne-a venit acum doi ani, la Neptun, la un festival. Discutam cu Radu Pavel Gheo și a apărut această idee. Pe măsură ce m-am gândit, m-am îndrăgostit de ea, i-am scris lui Gheo și am pus la cale volumul. Cred că este foarte important pentru că sînt mai multe perioade de rememorare a comunismului. A trecut faza în care discutăm despre închisori, despre tortionari – bine, investigațiile continuă în sensul acesta –, a urmat apoi un discurs mai „relaxat” și eu am constatat, împreună cu Gheo, că s-a vorbit despre multe categorii socio-profesionale, dar despre femei foarte puțin – nu numai despre legea avorturilor, dar și despre experiența cotidiană a femeilor. Și cred că ele au un tip de experiență diferit de

al bărbaților. Am spus că puse laolaltă pot da un volum interesant.

Eu sînt încîntat de carte, deși contribuția noastră este minoră și de fiecare dată cînd cineva îmi cere să vorbesc despre acest volum, mă simt în culpă pentru că noi am venit cu ideea, am coordonat, dar practic greul l-au dus autoarele.

De ce ați ales sintagma „tovarășe de drum”? Din câte știu, această sintagmă este venită pe filonul sovietic și îi definea pe intelectualii care nu erau membri ai Partidului Comunist, dar care erau „oameni de încredere”.

Titlul a fost negociat, ca să spun așa. Eu am venit cu *Experiența feminină în comunism*, Gheo cu *Tovarășe de*

drum. Am mizat un pic și pe ambiguitatea titlului, în sensul că „tovarășe de drum” înseamnă și oameni care merg împreună, care împărtășesc aceeași experiență, dar înseamnă și ce ai spus tu, iar în sensul acesta raportarea este ironică.

Se potrivește foarte bine cu modul în care au fost redactate textele, pentru că este o abordare ușor detașată, ironică, însă dincolo de această interfață există o întreagă poveste dramatică în fiecare dintre textele din volum.

Cred că dacă vrei să înțelegi foarte bine o epocă, trebuie să înțelegi cum decurgea viața cotidiană și lucrurile mărunte în perioada respectivă. Eu vreau să remarc însă că textele autoarelor au o valoare literară extraordinară și contează acest volum nu numai ca mărturie, ci și ca literatură. Am descoperit, de exemplu, în Alina Radu o prozatoare de excepție pe care, recunosc, nu o știam.

RADU PAVEL GHEO: „TOVARĂȘE DE MUNCĂ ȘI VIAȚĂ” ERAU SOȚIILE

Am să te întreb pentru început ce l-am întregat și pe Dan Lungu, celălalt coordonator al volumului. Pe mine m-a intrigat inițial titlul, pentru că „tovarăși de drum” este o sintagmă care vine din spațiul sovietic și care îi definea pe intelectualii ce nu aparțineau Partidului Comunist, dar care erau simpatizanți, „oameni de încredere”. De ce ați ales acest titlu pentru volum?

Dacă îmi amintesc bine, propunerea a fost a mea. Eu am mers pe o sintagmă pe care o aveam în limbajul

epocii la noi: „tovarășe de drum” sau „tovarășe de muncă și viață” erau soțiile, fie că erau sau nu membre ale Partidului Comunist. Această sintagmă sugerează cumva două lucruri: pe de o parte, faptul că femeile erau angrenate și în mecanismul acesta din epocă, iar pe de altă parte, sintagma sugera o plasare oarecum în plan secund a femeilor. Ca și în cazul pomenit de tine cu intelectualii, tovarășele de drum erau tovarășele cuiva care era un pic mai important, ale celui care

deschidea drumul. Iar lucrurile stăteau invers. Chiar dacă, oficial, drumul era deschis de liderii comuniști, greul era dus mai degrabă de tovarășele de drum ale tovarășilor.

Ați luat în calcul de la bun început mai degrabă poveștile mărunte, de zi cu zi, decît poveștile cele mari, tragice și despre care s-au scris nenumărate cărți și s-au făcut numeroase filme.

Noi ne-am gândit să lăsăm autoarelor o marjă cît mai mare de mișcare – și astfel

era mult mai lejer să meargă pe linia autobiografică. Am optat pentru autoare din sfera umanistă, intelectuale, obișnuite cu scrisul, pentru că de obicei scriitorii încearcă să dea și un fel de viziune de ansamblu, iar literatura are această valoare.

Fiecare text din acest volum abordează comunismul dintr-o anumită perspectivă, una ușor ironică sau autoironică. Ce crezi că le-a făcut pe autoare să vrea să abordeze textele în maniera aceasta?

Eu m-am gândit la un moment dat că ar putea fi vorba și de distanța în timp, dar s-ar putea să fie și o atitudine „exorcizatoare” a perioadei respective. Oricum, nu îți vine foarte ușor să îți plîngi de milă, deși multe dintre lucrurile descrise acolo sînt dure, tragice altădată.

Și atunci nu ai altceva ce face decît, cum spune Simona Popescu, să îți rizi de milă.

Da, cumva să te salvezi prin rîs.

Simona Popescu: HoRor Cool

Contribuția ta la acest volum se cheamă „HoRor Cool”...

Da. Încă din titlu am pus un singur r. Eu și prietena mea ne rîdem de milă, ca să spun așa, gîndindu-ne la anii tinereții noastre sub comunism, iar din cînd în cînd apare acest cuvînt, *horor*, spus așa, cu un r românesc și pe care l-am folosit în titlul textului meu.

Am observat că în textul tău ai mers pe principiul madlenei lui Proust, pornind de la cuvinte-cheie precum „tetra”, „blugi”, „parfumul Jubileu”, și-ai amintit momente din acea perioadă, iar lăitmotivul e că în momentul în care se activează madlena e însoțită de ris. Întîmplările sînt povestite, de asemenea, cu o tristă ironie, și totuși cuvîntul cel mai pregnant în text este „horor”. Cum se împacă hororul cu amintirile acestea pe seama cărora acum poți să rîzi?

Eu am să fac acum o mărturisire și am să spun că inițial aș fi vrut să refuz invitația de a participa la această antologie cu un text. Nu prea îmi place să îmi plîng de milă în public și adevărul e că dacă stau și mă gîndesc la trecutul meu, nu-l prea găsesc amuzant. Astfel că, după ce l-am aminat pe Radu Pavel Gheo, care a fost teribil de amabil și de politicos și a insistat așa elegant și mi-a spus că deadline-ul s-a mutat și încă mai este ceva vreme, poate mă răzgîndesc, mi-a venit în minte că în fond nu trebuie să scriu neapărat un text în care să îmi plîng de milă și a apărut instantaneu expresia aceasta „a-ți rîde de milă”. Cred că asta m-a făcut să scriu textul și vreau să spun că acum le mulțumesc coordonatorilor Radu Pavel Gheo și Dan Lungu, pentru că l-am scris cu foarte multă plăcere, l-am scris ușor – eu scriu foarte greu literatură în general. Cred că am exorcizat puțin demonul și am învățat și eu jocul acesta pe care îl practică cei mai tineri decât mine, și anume să-mi rid de milă.

Cam toți cei care au contribuit la acest volum par a-ți rîde de milă pînă la urmă.

Da. Eu mă așteptam la altceva și mă bucur foarte mult că tovarășele mele de drum își cam rid de milă.

M-a impresionat foarte mult modul în care îți închei textul. Era vorba de o secvență din Parisul anului

2007, în care te întrebai ce căutau acolo niște tineri îmbrăcați în haine tipice anilor '80 comuniști și ai aflat că sînt o formație și că pregătesc un CD.

Erau foarte cool și își făcuseră rost de haine din Estul comunist de prin magazinele second hand. Am fost foarte surprinsă. Chiar am stat acolo, i-am ascultat, cîntau cu o energie de care numai un estic este în stare, într-un mod aproape disperat, și mi-a spus că, uite, și-au luat garderoba de prin familie – mama mea încă mai purta căciuli de alea de blană – și au venit la Paris să cîștige niște bani. Am fost foarte surprinsă cînd am auzit că erau vajnici parizieni care își lansau un CD într-o săptămîna, deja aveau foarte mult succes și un contract care urma să-i umple de bani.

Mă întreb dacă nu cumva tinerii aceștia care consideră comunismul foarte cool nu ar putea fi înșelați de perspectiva noastră ușor amuzată.

Nu cred că există acest risc. Textele pe care le-am citit în această carte, și chiar textul meu, sînt pline de amărăciune, de autoironie. Poate am luat această decizie să și zîmbim puțin, dar cred că importantă este amărăciunea, și se simte. Nu am făcut altceva decît să schimbăm puțin retorica. Nu mai ține retorica plînsului de milă, poate doar dacă ai avut niște experiențe cu adevărat dramatice – închisoare, experiențe legate de Securitate –, deși cred că și unii dintre cei care au trecut prin asta folosesc retorica aceasta a ironiei, a autoironiei. Dă mai bine să-ți rîzi de milă decît să-ți plîngi de milă, dar undeva există simbul acela amărui și mila nu de tine, cît de tot ce ai pierdut și de toți cei din jurul tău care îți seamănă atît de mult. Ca dovadă, mi-e milă de fetele astea care am fost. Ne-am pierdut tinerețea, puteam să facem atîtea lucruri, dacă stau bine și mă gîndesc. Poate, pe de altă parte, a fost șansa noastră, pentru că, uite, am făcut cîte ceva, am scris literatură, ne-am salvat într-un fel. Dar ca să nu plîng de milă, prefer parcă risul acesta amar. Risul – să nu se înțeleagă greșit, depinde cum îl conotezi, în ce contexte îl iei, pentru că el are atîtea direcții și atîtea substraturi – a fost și atunci și rămîne și acum cea mai cool manifestare anticomunistă.

ADRIANA BABEȚI – „SARSANELA”

„Scriu despre tot ce am cărat de la grădiniță pînă alaltăieri”

„Întîmplări din istoria mărunță îngheșuite în sute de plase, genți, saci, traiste, sacose, rucsacuri, coșuri, geamantane.” De ce ai ales întîmplări din acestea mărunte, altfel pline de semnificații? De ce nu ai vorbit despre lucrurile foarte grave, ci ai adoptat această poziție, cu un ușor zîmbet pe buze, laț de o perioadă absolut dramatică?

Pentru că subiectele cu adevărat dure pentru o femeie care a trăit în comunism intră, după mine, în două categorii: pe de o parte, experiențele politice extreme (arestare, deportare, domiciliu forțat, anchetare, confiscarea bunurilor și a drepturilor), pe de alta, cele legate de corp și de intimitate. Pe primele nu le-am trăit direct, ci doar prin rude, vecini, prieteni, deci cu surdina pusă, pentru că eram copil și nu înțelegeam nimic din ce se întîmpla în jur. Cît despre intimitate, ca să ieși la bătaie cu dramele, ba chiar tragediile corpului tău de femeie, ai nevoie sau de un mare curaj, sau de un mare talent. Din păcate, nu le am pe niciare.

În schimb, ai din plin modestie...

(Ride) Am apreciat-o pe Doina Ruști, care a intrat în zona interzisă. Toate am fi avut ce spune, dar, repet, îți trebuie un curaj enorm ca să te expui așa. În ce privește experiența mea de femeie-cal, cred că depune și ea, în felul ei, o mărturie despre cum mi s-a irosit o parte din viață. Însă și cînd am cărat în draci tot felul de catrafuse, și cînd am scris despre ele, nu mi-a venit să mă martirizez. Sincer, mi s-a părut firească sarsaneliada. Dacă nu mi-ar sta o ghilotină deasupra capului din cauza miopiei urașe, n-ar fi chiar nici o problemă. Știi ce se întîmplă? Cred că o dramatizare excesivă ar fi diminuat mult efectul din pagină. Unele prietene mi-au spus că s-au prăpădit de ris, altele, că au ris ce-au ris, dar le-a venit și să plîngă, iar un prieten (care mă știe cel mai bine) a zis că de fapt sînt o mare parșivă cu aerul meu de victimă binedispusă.

De la cine ai încasat-o prietenesc?

Nu spun. Pe de altă parte, chiar așa am trăit lucrurile alea, firesc, cu un soi de umor de protecție. Altfel, cred că aș fi capotat. Sigur că în realitate m-am mai vîlcărit, oameni sîntem, dar per ansamblu am rezistat la tăvăleală, după modelul femeilor din familia mea. Vreau să spun că o mare gravitate, o hiper-patetizare a temei n-ar fi răspuns nici gustului meu literar, dar mai ales n-ar fi fost adevărate. Pentru că, repet, am cărat tone de provizi și catrafuse, ca atîtea alte femei din România. Poate că unora li s-a părut un calvar. Mie, nu.

Este foarte bună această subliniere, pentru că pînă la urmă sînt istorii personale și fiecare le-a trăit în modul lui.

Sarsanela abia trezită din somn, pe la șase ani

Știi de ce te mi-am dat seama, Luci? Chiar dacă ce spun n-are neapărat legătură cu cartea. Că, de fapt, percepția din exterior a ceea ce i s-a întîmplat altcuiva este mult mai dramatică decît ce a trăit în realitate respectiva persoană. Ți-o spun din experiență proprie. Din afară, totul se vede mai dur (morți, boli, despărțiri). Cînd ești înăuntrul catastrofei, parcă e puțin altfel, mai soft, probabil și pentru că nu prea realizezi că ți se întîmplă un dezastru. Tocmai de aceea, chiar cînd am povestit lucruri jalnice, sordide, în fond, de-o nespusă tristețe, am încercat să nu-mi trădez starea avută atunci cînd le-am trăit: un amestec de tragic și comic. De acolo îmi vine acel zîmbet cîș în colțul gurii cînd scriu despre ce mi s-a întîmplat. Adică timbrul ironic, autoironic.

E adevărat ce spui. Pe de altă parte, m-am trezit de multe ori rîzînd în hohote pe parcursul lecturii. De pildă, chiar și în momentul în care am citit cum ai căzut în acea groapă, pentru

că era un întineric beznă, și ai fost ajutat să ieși de acolo de un nevăzător.

Știi care e risul lumii, ca să zic așa? Că nici moartă n-aș fi putut inventa o scenă ca aia, într-atît mi s-ar fi părut de cusută cu ață albă, ba chiar kitsch. Chestia e că, din nou, vreați mi-a bătut la puncte imaginația.

Cum era cu sarsanela atunci și cum e acum?

Aș putea s-o iau de la capăt și să scriu un cîrtoi despre tot ce am cărat de la grădiniță pînă alaltăieri, atît de multe lucruri și întîmplări au rămas pe dinafară. Care-i diferența dintre atunci și acum? Am doar două cuvinte-cheie pentru ce e acum: diversitate și avînt tehnologic. Chiar cînd stăm noi de vorbă, am în cîrcă un rucsac Kenvelo și Țiri după mine un cărucior telescopic cu două roți, cu opritor și sistem de amortizat zdroncăneala. Evident, e plin ochi, dar îl trag ca pe-un fulg cu o mină. În cealaltă o țin pe Nokia la care vorbesc.

Alina Radu: „O zi din viața Alinei Viktorovna“

De ce „O zi din viața Alinei Viktorovna“?

Drept să îți spun, inițial nu mă gândisem la *O zi din viața lui Ivan Denisovici*, cum mi-a spus mai târziu Radu Pavel Gheo. Era mult mai simplu de atît. Pur și simplu, în anii aceia '80, cînd nu aveai ce vedea la Televiziunea Română, noi, puștii ieșeni, ne uitam la TV Moscova, TV 1 și TV 2, și mai puțin la televiziunea Chișinău, pentru că programul lor era mai puțin ofertant. Erau anii Perestroikăi și rușii dădeau niște programe formidabile, dădeau muzică rock, filme – din păcate traduse, se suprapunea vocea rusului cu vocile actorilor americani sau englezi. Aveau emisiuni foarte incitante și eu aveam noroc că mama mea, care este absolventă de rusă, îmi traducea foarte mult. Și cred că din acest motiv, că ne uitam mereu la ruși, mama îmi spunea în glumă Alina Viktorovna, pentru că pe tatăl meu îl chema Victor. De la Alina Viktorovna am pornit și am încercat să concentrez într-o singură zi cîteva experiențe din viața unei adolescente din anii '80.

Povestea ta acoperă într-adevăr o zi banală și totul se deslășoară în jurul hainelor pe care urmează să le porți la o petrecere.

Cam așa ceva. Cînd a apărut cartea, citind textele celorlalte autoare, m-am gîndit că aș fi vrut ca și textul meu să fie puțin mai grav. Suna destul de frivol, pe lângă celelalte probleme grave cum ar fi fuga după mîncare, greutățile în gospodărie, avorturile.

Eu nu l-am perceput deloc ca fiind frivol.

Erau probleme serioase pentru vîrsta aceea, asta vreau să spun, și dintr-o minimă onestitate nu am putut să scriu altfel. Ca să scriu, am scotocit după jurnalul meu din anii aceia și acesta era tonul. Asta mă interesa la vremea aceea, așa cum îl interesează pe orice adolescent de pe lumea asta: petreceri, haine și întîlniri cu sexul opus. Asta eram.

Mie mi-a plăcut foarte mult abordarea ta, pentru că dincolo de ceea ce ai spus că ar putea fi interpretat ca fiind frivol, eu am simțit vorbindu-se despre lucruri mult mai grave în acest text: despre uniformizare, despre frigul din școli, despre dirigintele care nu vă lăsa să stați îmbrăcați la ore. Sînt multe alte amănunte dincolo de cele ce te fac poate uneori să citești cu zîmbetul pe buze, care pomenesesc despre momente grave și care îi

trimit înapoi, în propriile amintiri, pe cititorii care le-au trăit.

Da, așa este. De fapt, tonul meu a fost așa, mai „viva la discoteca“, mai frivol. Într-adevăr erau niște realități grave, dar nu le simțeam la ora aceea astfel. Spunea de uniformizare. Asta era problema. Eram niște fete de 15, 16, 17 ani și încercam cu disperare să ne îmbrăcăm frumos, să ne spălăm, pentru că era o problemă majoră spălătul.

Este momentul cînd se manifestă cel mai puternic dorința de afirmare a personalității, a individualității, cînd fiecare adolescentă trebuia să fie deosebită și intervenea uniformizarea.

Deosebită și nu chiar. Cred că dorința de a fi deosebit intervine puțin mai târziu. În perioada adolescenței, îți dorești să fii deosebit pentru sexul opus, să spunem, dar ai cumva instinctul acesta de haită, vrei să te integrezi într-o gașcă; dacă cei din gașca ta au blugi, vrei și tu cu disperare să ai, vrei să porți aceleași lucruri și să ai aceleași gadgeturi pe care le au și ei. Adolescenții încearcă să își manifeste apartenența la un grup. Colegii mei de școală nu erau cu mult mai răsăriți decît mine, erau cîțiva ai căror părinți le făcuseră rost de blugi, o colegă avea o curea de la niște rude din Germania, mama alteia reușise să îi facă o rochie la o croitoreasă mai bună, și încercam și eu același lucru, să fac rost de ceea ce aveau ele. Era o goană turbată după haine, după pantofi. Îmi amintesc și acum – divaghez puțin – magazinul de pantofi de pe fosta 7 Noiembrie, pe partea stîngă, cum mergeam spre Podu Roș; pîndeam în fiecare săptămîna să văd dacă s-au adus pantofi.

Țin minte că odată au primit pantofi bulgărești și a fost o bătaie nebună.

Ți mai amintești alte lucruri din comunism care te-au marcat?

Faptul că am concentrat într-o singură zi acele evenimente nu înseamnă că s-au petrecut într-adevăr, pentru că m-am jucat și puțin, literar să zic. Am adunat mai multe amintiri și le-am concentrat în 24 de ore. Acum încerc să îmi amintesc și ceva mai grav, nu doar chestii legate de haine și de deodorante...

Pînă la urmă, eu am observat faptul că foarte multe dintre autotoarele din volum vorbesc despre lucrurile astea. Ai pomenit de deodorante și mi-am amintit că Simona Popescu vorbește la un moment dat despre parfumul Jubileu, de exemplu. Dincolo de aceste lucruri mărunte, se ascunde adevărata dramă pe care ai surprins-o tu și pe care a surprins-o fiecare autoare din acest volum.

Am citit și eu textul Simonei Popescu, însă personal nu îmi amintesc în schimb de oribilul deodorant Mozaic. Era un deodorant care mirosea exact a spray de gîndaci și țin minte că întrebam fetele din gașca mea ce este mai bine: să ne dăm cu acel deodorant sau să mirosim a transpirația noastră naturală? Și am ajuns la concluzia că mai bună e a doua variantă. Îmi amintesc de tot felul de experiențe, felul în care încercam să facem rost de ciorapi – se găseau numai ciorapi groși, de o culoare îngrozitoare, pe care îi vopseau cu Galus sau cu coji de nucă; vopseau și pantofii cu Galus,

și bineînțeles că vopseau ieșea la prima ploaie. Orice haină luată din comerțul socialist trebuia transformată și vopsită. De atunci am rămas cu un fel obsesie pentru negru, pentru că vopseau Galus prindea cel mai bine pe negru. Nu îmi dau seama ce se întîmpla cu industria textilă românească atunci. Probabil se ducea la export tot ce era mai frumos, pentru că tot ce se găsea în magazine era ceva de neimaginat. Să ai 15, 16 ani și să trebuia să te îmbraci nu împotriva modei, ci cu haine bătrînești, lăli, oribile, e tragic.

Acum însă, vorbind, încep să îmi amintesc încet-încet și alte lucruri, nu numai legate de modă. Îmi amintesc, cum spuneai, de frigul pe care l-am îndurat. Au fost cel puțin două ierni îngrozitoare în Iași, cînd pur și simplu paralizam de frig și în apartament, și la școală. Ai mei stăteau în centru și se mai dădea cit de cit căldură. Nu erau înghețate caloriferele de tot. Povestea alții din cartiere mai periferice că făceau turțuri la calorifere. Frațele meu, în sesiune, învăța cu căciula pe cap și cu mînuși pe degete.

Asta e o imagine care se răspîndește mult în România anilor '85, '86, '87.

Și la școală era la fel de frig. Eu învățam la Liceul Negruzzi, liceu care era, ca și acum, de elită, iar orice liceu de elită strînge copii de ștăbi, aveam colegi care aveau părinți foarte sus puși. Am încercat să îmi explic cu mintea de acum de ce acești părinți nu interveneau în vreun fel la partid, la ce se mai putea interveni atunci, să ne dea căldură, pentru că și copiii lor paralizau de frig alături de noi.

Alina Radu (scutaru pe atunci) în perioada 1987-1989, în utimii săi ani de liceu, între doi colegi de clasă, „la un baïram la mine acasă“

Beethoven în haine de vară
În direct
de la Teatrul Champs-Élysées din Paris

Orchestra Națională a Franței
Dirijor Kurt Masur

7 seri cu integrala lucrărilor orchestrale

Primul concert

Joi, 26 iunie, ora 21.00

Suplimentul
de CULTURĂ
CULTURAL
SAPTEȘERI
arhitectură

97,6 și 104,8 FM
on line muzical.srr.ro
satelit

Radio România Muzical
Classic, Jazz & more

SUPLIMENTUL LUI JUP

BIBLIOTECA DIN PETRILA DE ION BARBU

ADINA PINTILIE:

Refuz să muncesc „pe bani” ca să-mi pregătesc proiectele

S-a lansat înainte să termine UNATC-ul. Documentarul său, *Nu te supăra, dar...*, a fost selecționat la Locarno și premiat, printre altele, la Leipzig, urmînd un traseu festivalier de invidiat. Pentru succesul său, Adina Pintilie (care e născută în 1980 și care „nu e rudă cu” Lucian Pintilie) a fost nominalizată la Premiul Prometheus pentru debut. Mai jos ea reface povestea filmului.

Interviu realizat de
Iulia Blaga

Ce semnificație are pentru tine nominalizarea asta?

Pentru noi ca echipă (obișnuiesc să spun că sintem cîțiva care împreună împărțim „vina” de a fi făcut *Nu te supăra, dar...*), nominalizarea la Premiul Prometheus cred că e o confirmare importantă, ținînd cont de calitatea membrilor juriului. Și mai este, cred eu, importantă din punct de vedere emoțional, fiind o confirmare la noi acasă, unde filmul, cum îți-am mai povestit, n-a fost deloc bine primit.

Nu-i adevărat. A provocat păreri și păreri, dar n-a fost pus la zid. Mie mi se pare, de fapt, că n-a avut ecoul pe care-l merita. În *Nu te supăra, dar...*, condiția umană e decantată prin universul unor oameni dereglați psihic. N-a fost riscant să faci un „film cu nebuni”, cu atît mai mult cu cît în lume s-au făcut tone? Care a fost miza?

Cu riscul de a-ți răspunde cu un clișeu, cred că pînă la urmă orice „s-a mai făcut”. Ce contează e interpretarea strict personală/subiectivă. Niciodată nu mi-am pus problema originalității. Esențială mi-a părut relația emoțională cu subiectul. Miza aici e, cred, tocmai aceea că filmul nostru nu vorbește despre „boli și bolnavi”, ci, așa cum a formulat la un moment dat un spectator, e o „ogîndă” pusă în fața noastră, în fața „condiției umane” triste și fascinante. În mod paradoxal, e un film despre „normalitate”. Pentru că am descoperit aici, într-o lume considerată „zero” din punct de vedere al utilității sociale, o frumusețe, o căldură, o umanitate rar întîlnite în societatea noastră așa-zis „normală”.

Nu te supăra, dar... a circulat într-un an și ceva, cu sau fără tine, prin toată lumea. În ce fel crezi că se raportează oamenii la el de le place așa de mult?

Nu-i o regulă. Nu toți îl plac, dimpotrivă. Părerile sînt împărțite. Cred că cel mai bine aș rezuma ideea asta prin schimbul de replici – memorabil pentru noi – dintre două spectatoare, în timpul Festivalului de la Leipzig. După vizionarea de acolo a urmat o sesiune traumatizantă de întrebări și răspunsuri în care am urmărit de pe scenă – în tăcere – cum spectatorii s-au împărțit în două tabere anti/pro film și s-au certat 20 de minute, ignorîndu-mă. Apogeul momentului a fost următorul dialog între două doamne aflate în capetele opuse ale sălii:

— Dacă tu ai fi acum rănită, inconștientă, goală, întinsă pe asfalt și evident nu te-ai putea împotrivi, iar ei te-ar filma, ai fi de acord?!

— Dacă cineva m-ar filma cu atîta dragoste, m-aș dezbrăca în fața camerei!”

Scos din context poate suna ușor ridicol, dar atunci a însemnat și continuă să însemne foarte mult pentru noi. Iar unul dintre cele mai emoționante momente a fost cînd o femeie a venit la mine după vizionare să-mi mulțumească și mi-a povestit cu lacrimi în ochi cum, începînd de la al doilea cadru, cel în care Ignat mută pietrele, nu s-a mai putut opri din plîns pentru că „a văzut viața ei acolo pe ecran”.

Ai realizat filmul în 2006-2007. Care au fost etapele principale ale producției? Cu ce ai rămas din atelierul de la Sibiu care era în 2006 la prima ediție?

Nu te supăra, dar... a avut un parcurs foarte atipic, ca să mă exprim elegant. Filmările s-au întîmplat în cadrul primei ediții a Aristoteles Workshop – atelier de film documentar organizat în colaborare cu ARTE și TVR –, patru săptămîni

în urma cărora trebuia să „livrăm” un documentar de 20 de minute. Primele două săptămîni am avut cursuri, iar în ultimele două urma să filmăm și să montăm. Totul a început cu o imensă problemă: lipsa perioadei de prospecție, care în documentar e esențială. Am pornit de la un articol dintr-un ziar despre un doctor care face terapie prin teatru într-un spital psihiatric de lângă Tîrgu-Mureș. Am avut doar o conversație de o oră cu directorul spitalului, un om extraordinar, în urma căreia am primit mîna liberă cu condiția „să facem ceva pentru pacienții lui”. Mai mult decît atît, ne-a oferit găzduire și masă în spital, alături de pacienți, pentru toate cele opt zile de filmare. Însă în momentul în care am intrat acolo, n-am găsit nimic din respectivul articol, care s-a dovedit a fi doar o știre „de senzație” fără nici o bază reală.

Primele patru zile au fost groaznice. Nu găseam, nu vedeam nimic. Totul s-a întîmplat în următoarele patru zile. Cred că am avut un imens noroc. Aristoteles a fost per total o experiență foarte specială. Am descoperit acolo avantajele digitalului, libertatea incredibilă pe care îți-o oferă, am regăsit exact bucuria aia și plăcerea experimentului, și curajul de a greși și de-a fi ridicol, pe care aproape le-am pierdut în timpul filmărilor pe peliculă din cauza fritei permanente că nu mai avem pe ce se filma. Gîndindu-mă retrospectiv, îmi dau seama că în momentul în care am început filmările, chiar dacă nu știam pe ce lume sîntem și chiar dacă n-am avut deloc timp de prospecție, eram pregătiți psihic, într-un fel sensibilizați de cursurile de dinainte în care tutorele Jennifer Fox (regizor american de film documentar) a urmărit o dezvoltare a unui mod creativ emoțional de a privi în jur, dublat de o lejeritate în lucrul cu camera, care să devină un instrument uzual, cam în sensul „camerei-stilou” a lui Astruc. Și tipul ăsta de pregătire, și atmosfera relaxată și creativă

de la workshop, și faptul c-am filmat pe HD, că am avut la dispoziție elementele tehnice de bază ca să facem un documentar (cameră, stație grafică, mașină), că am avut un alt tutore foarte special, Rafi Pitts, cu care am avut permanent interminabile conversații și, mai ales, primirea caldă și libertatea totală de la locul filmării – toate astea împreună explică în mare parte curajul pe care l-am avut să experimentăm. Deși riscul eșecului, al ridicolului era uriaș. În plus, am avut și norocul să fiu în echipă cu oameni deschiși, dispuși să experimenteze, creativi și, în același timp, foarte buni

pe partea de tehnică: Sorin Gociu (director de imagine), Ligia Smarandache de la TVR Cluj (montaj/sunet) și Tudor Petre (cu care colaborez deja de șase ani). Dar cel mai mult datorăm oamenilor extraordinari despre care povestim: Ocsy, Alexandru, Abel, Ignat, Lazlo. Cred că cea mai interesantă parte este istoria felului în care s-a născut povestea, în care am cunoscut personajele, în care s-au legat ideile și emoțiile – doar că ar dura prea mult s-o spun aici. (Ea e descrisă pe larg pe www.dont-get-me-wrong.com).

Relația mea cu Dumnezeu nu este și n-a fost niciodată clară, dar în zilele acelea am simțit că trăiesc un moment privilegiat, că se întîmplă lucruri dincolo de puterile mele. Ca și cum „elementele” s-ar fi înțeles să ne ajute să facem filmul, ca și cum filmul ăsta trebuia făcut. Soarele intra și ieșea din nori pentru noi, ploaia începea și se oprea pentru noi etc.

Pe urmă a venit postproducția.

Au urmat cele opt luni traumatizante de postproducție. În ultimele zile din workshop făcusem contracronometru o schiță pe care am prezentat-o comisiei de la

rfi
romania

București **93.5fm**

Iași **97.9fm**

Craiova **94fm**

Cluj **91.7fm**

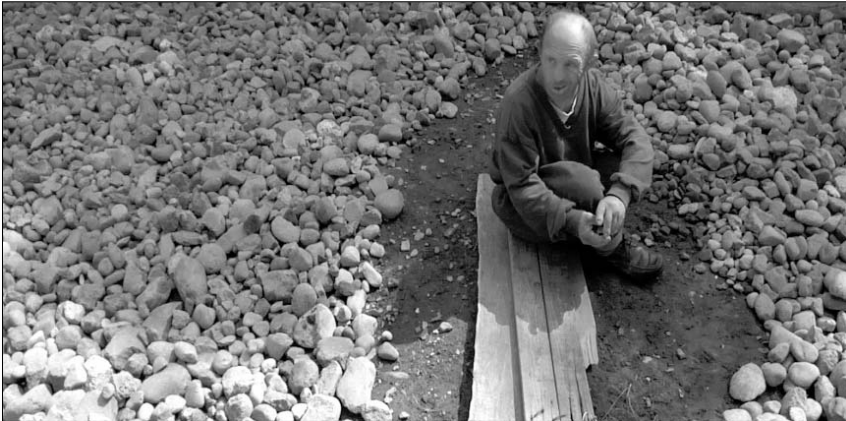
radiofrance**internationale**

Cultura își face loc în peisajul vorbelor despre vorbe.

În fiecare vineri, de la 17.10, **Art Cultura:**

o dezbatere pe teme culturale moderată de Dan Părvu.

Toată diversitatea lumii! www.rfi.ro

ARTE și pentru care am primit, spre marea noastră noroc, Premiul pentru cel mai bun documentar. Spun așa pentru că, fără banii pe care i-am primit ca premiu, nu reușeam să ne descurcăm după. Nefiind o producție „normală”, ci un film realizat în cadrul unui workshop, nu a existat un buget de postproducție. În schimb, au existat oameni care ne-au ajutat enorm, în primul rând Mihai Orășanu, în studioul căruia am petrecut majoritatea celor opt luni (cineva a estimat la un moment dat costurile celor opt luni suportate de Total Professional Records la prețul pieței – undeva pe la 10.000 de euro).

După care s-a întâmplat un alt mare noroc, selecția la Locarno, care a oferit filmului o vizibilitate internațională extraordinară, lansându-l în circuitul festivalier. Apoi premiile. În fața asta, un alt mare ajutor am primit de la Transilvania Film/Tudor Giurgiu care s-au ocupat de toată partea de relații cu festivaluri, expediții, materiale promoționale. Iar ICR a fost un alt sprijin extraordinar pentru că a promovat și continuă să promoveze filmul.

Nu te gîndești să-l distribuți în săli?

În momentul asta simțem în plin proces de transfer al filmului pe 35 mm. Chiar dacă în al treisprezecelea ceas, cînd majoritatea festivalurilor mari s-au dus (ar mai fi cîteva de la care așteptăm răspunsuri), am decis să investim premiile pe

care le-am obținut în asta, pentru că ni se pare esențială calitatea plastică a proiecției. De-a lungul timpului am fost mereu frustrați de calitatea proiecțiilor digitale, care reduc mult din impactul potențial al filmului. „Nu te supăra, dar...” a fost gândit de la început cu „maniacism” pentru cinema dar, neexistînd buget de post-producție, nu ne-am permis să facem copia. Acum ne ajută CNC-ul și, mai ales, firma ABIS STUDIO. Sigur că singura justificare logică a acestei copii de 35 mm ar fi o eventuală proiecție în cinema. Dar, hai să fim serioși, cine ar vrea să preia distribuția filmului ăstuia? În primul rînd că e un film foarte dificil, care cel mai probabil ar rula cu sălile goale; în plus, este prea scurt și ar trebui făcut un pachet cu un alt film (pe peliculă) ca să se ajungă la durata standard a unei proiecții de cinema. Sperăm în mod absurd că vreodată filmul nostru se va proiecta în săli în afara circuitului festivalier. Scopul acestui transfer va rămîne, cred, unul pur estetic, și cred că e suficient de important. În plus, este un proces tehnic din care învățăm extrem de multe.

Acum ceva timp te plîngeai că nu știi să-ți faci PR-ul. În ce stadiu ești acum?

Păi am ajuns la înțeleapta concluzie că important e să ne facem filmele, să ne concentrăm pe munca noastră. În plus, nu cred că noi ca echipă ar trebui să ne ocupăm de asta și nici nu ne-am pri-

cepe. Sigur că la început ne-am panicat pentru că, nefiind o producție „normală”, nu avea cine să se ocupe de capitolul asta. Cu toate că ne-am luptat să avem un website și ceva materiale promoționale, mai ales la festivalurile mari – martori la sesiuni intensive de PR pentru alte filme –, ne-am simțit complet pierduți, fără nici o șansă ca cineva să apară la filmul nostru. În timp însă, mai ales după Locarno și după premiul de la Leipzig, filmul a urmat un drum al lui pentru care am fost foarte fericiți. PR-ul nostru s-a bazat mai ales pe vorba dusă de la un om la altul, mai ales între selecționerii de festivaluri. Nu sînt mai vă să subestimez importanța PR-ului, mai ales pentru orice viitor proiect, și probabil că am pierdut mult la capitolul asta. Dar cred că ce contează e filmul, nu doar ca produs final, ci și ca proces strict subiectiv.

Am foarte puțină energie și prefer s-o folosesc pentru ce e important. Mi s-a întîmplat de atîtea ori să văd filme foarte bune care trec total neobservate, în timp ce altele slabe, dar cu un foarte bun PR, se bucură de mare succes. Oricum noi am avut noroc. Cred însă că cel mai important e procesul creativ și să nu-ți pierzi luciditatea, simțul critic, abilitatea de a te lăsa în voia emoției, plăcerea jocului. Am, așa, o convingere poate naivă și aproape superstițioasă că, dacă o să ne concentrăm pe munca noastră și o să investim în ea tot sufletul, energia, emoția, lucrurile or să se rezolve de la sine.

„SCRIU DE CEVA TIMP UN SCENARIU DE LUNGMETRAJ”

Ai terminat UNATC-ul? Ai făcut filmul de diplomă?

Tocmai am dat examenul de licență, dar n-am mai făcut filmul de diplomă. Nu mă bucur deloc că am terminat. E ca o ironie. De-a lungul celor patru ani, am profitat de fiecare ocazie posibilă ca să mă fac un film. Am lucrat ca nebunii, și cred că asta a fost cel mai important lucru în școală. Dar, ca o ironie, tocmai filmul de licență nu l-am mai făcut. E o poveste lungă, neplăcută și care nu cred că merită efortul povestirii. Pe scurt, grație unui decan provizoriu – animat de obsesia de a eficientiza instituția UNATC și posesor din nefericire al unei puteri de decizie dictatoriale –, care a considerat că a „investi” în filmul de licență al Adinei Pintilie ar fi o pierdere substanțială pentru bugetul școlii, eu n-am făcut tocmai ultimul film. Dar, din fericire pentru studenții UNATC, respectivul personaj e deja istorie. În consecință, *Nu te supăra, dar...* a fost pînă la urmă filmul meu de absolvire a anului IV. Licența mi-am dat-o cu *Frica domnului G*, pe care-l făcusem în anul III. Și acum ce urmează? Scriu de ceva timp un scenariu de lungmetraj, dar am ajuns într-un punct mort și am mare nevoie să fac înainte un documentar despre zona respectivă, ca să pot scrie ceva adevărat. Însă pînă la prospecții, nu știu încă dacă am sau nu acces la subiect. Vedem. Dintr-un fel de superstiție, încă nu vreau să povestesc amănunte.

Cum se descurcă un tînar regizor ca tine – mă refer și la găsirea banilor pentru proiecte, și la banii de piine și lapte... Știi că îți cauți casă.

Grea întrebare. Păi, cum ți-am povestit, n-am intrat încă în procesul asta nebun. Filmele de pînă acum s-au întîmplat în condiții speciale, fie școală, fie workshop, cu multe ajutoare din toate părțile, cu actori care joacă pe gratis, cu costume împrumutate etc. Mai întrebă-mă peste un an. Da, acum o să fiu într-o pauză administrativă de cîteva luni, poate un an. De șapte ani, de cînd am început povestea cu filmul, am ignorat partea asta cu „trăitul” și acum suport consecințele. A venit momentul să mă opresc puțin, să mă ocup de asta ca să pot lucra. Mi-am dat în sfîrșit licența, caut în mod inutil deja de cîteva luni casă etc. Refuz în continuare să muncesc „pe bani” ca să pot să-mi pregătesc proiectele, și de aici se cam trag problemele, dar slavă Domnului că principalii mei susținători – părinții –, mă ajută în continuare, cît or mai putea.

Ce faci cu banii de la Premiul Prometheus dacă îl cîștigi: îi folosești pentru casă sau pentru următorul film?

Păi de-ar fi norocul ăsta, în primul rînd aș elimina cel mai mare coșmar al îndelungatei noastre postproducții, și anume faptul că n-am avut la dispoziție un computer Mac pe care să ne facem treaba. Tot timpul a trebuit să lucrăm seara sau noaptea sau cînd erau computerele libere, sau să ne deplasăm de la un studio la altul cu hardurile în spate ca să putem lucra, sau să lucrăm pe computere foarte slabe pe care ce puteam face într-o săptămînă ne lua trei etc. Așa că da, în sensul ăsta i-aș folosi pentru ce-o să lucrez mai departe.

» ***Nu te supăra, dar...* a avut premiera anul trecut la Locarno, în secțiunea „Filmmakers of the Present”. A primit Golden Dove – Premiul pentru cel mai bun documentar la DOK Leipzig, Premiul pentru cea mai bună regie de film documentar semnat de o femeie la Festivalul de film contemporan din Mexico, Premiul pentru regie la Festivalul Cronograf din Chișinău, Premiul pentru imagine la Festivalul româno-maghiar de film documentar de la Miercurea Ciuc. A mai fost selecționat la: IDFA Amsterdam, Salonice, Montpellier, Varșovia, Cracovia, Namur, Trieste, Documenta Madrid, South by South East USA, Full Frame Documentary Film Festival USA, Indielisboa, Huesca.**

ARTISTUL ASOCIAT

» Săptămîna 1 – Interviu

» Săptămîna 2 – Text de autor

» Săptămîna 3 – Criticii despre...

» Săptămîna 4 – Colegii de
breașlă despre...iulie –
RADU AFRIM

„Suplimentul de cultură” a lansat campania „Artistul asociat”. Timp de o lună, un artist selectat de echipa revistei va fi promovat în paginile publicației.

» IUNIE: Regizorul RADU MUNTEAN. Filmul lui Radu Muntean, *Boogie*, a avut premiera în România la Festivalul Internațional de Film „Transilvania” (TIFF), după premiera mondială la Cannes, în secțiunea Quinzaine des Réalisateurs. Este prezentat în continuare în cadrul unor festivaluri de primă mărime din lume. Coordonatorul lunii: Iulia Blaga.

» AUGUST: Artistul vizual MATEI BEJENARU. El nu expune, el propune. Matei Bejenaru face critică socială în detrimentul capitalizării opereii. A inventat o instituție, Bienala „Periferic”. E post-estetic și interdisciplinar. Matei Bejenaru e inventatorul de identități sociale. Matei Bejenaru e o excepție. Coordonatorul lunii: Constantin Vică.

Radu Afrim: „Nu îmi t

» Pentru că e razno-fil.

» Pentru că-i în-copilărește pe domniștii țicniți de vîrsta a treia și pe doamnele din porțelan și mătase de ce vîrstă or mai tot fi.

» Pentru că din toate spectacolele sale țîșnește inocență pe țeava nebulniei carismatice.

» Pentru că e cel mai epidermic regizor din România.

» Pentru că îi recunoști obsesiile și ajungi să fii bîntuit de ele.

» Pentru că-i locuiești borcanele (*Trei surori*), burlanele (*Plastilină*), castroanele (*De ce fierbe copilul în mămăligă*),pampoanele-trandafiri (*Boala Familiei M*).

» Pentru că stai în proximitatea urșilor, iepurilor și pisicilor cu care-și faunează imaginarul.

» Pentru că îi revizitezi lumile senzoriale, hipersenzoriale și extrasenzoriale fără de care nu poți vorbi de cele mai puternice metamorfoze din spectacologia recentă.

» Pentru că merită.

» Și meriți și tu să-l cunoști.

Interviu realizat
de Mihaela Michailov

Ce-ți lipsește în momentul ăsta în teatru? Ai vrea să faci ceva și simți că nu poți?

Am eu lista aia cu vreo 15 oameni cu care mi-aș face o trupă a mea (oriunde ajung în lume, toți se miră că nu am compania mea, ei sînt absolut siguri că show-urile pe care mi le văd ei sînt făcute în urma unui casting definitiv, altfel de mari sînt performanțele actorilor în ele ☺). În rest, odată ce mă apuc de un proiect, mi se pare că totul e posibil. Aș vrea să am puterea să aduc aici comisii mondiale de evaluare la sînge a talentului actorilor și regizorilor de prin teatrele țării noastre, să dispară stupizii. Și megalomaniile astea să se bage și peste tehnicieni. Și peste repertoriu. Să ne impună o sincronizare cu universul. Asta dacă nu e posibil să ne oblige să fim cu citiva pași înaintea lui. Uite ce frumos ți-am răspuns.

Ce te enervează cel mai tare în teatru?

În instituții? Sau în spectacole? Eu nu calc în teatrele enervante. Și nici nu văd prea multe show-uri de maxim cîcat. Uneori, cel mai enervant lucru într-un teatru sînt eu. Și atunci mă educ rapid să redevin zen. Și totuși o fază nasoală e că teatrele de pe la noi nu au zone lounge, nu au spații light în care actorii să se simtă chill, să se culunde în canapele albe, curate, să se gîndească mai puțin încrîncenați la rol. Singurul spațiu în care se pot ascunde e cabina cu oglinzi. Și nu e pentru toți fericirea extremă să se privească într-o oglindă. Am călcat în cîteva teatre cu oglinzile sparte într-un mod, se pare, violent. Drumul actorilor de la intrarea în teatru pînă la scenă e presărat cu mașiniști, femei de serviciu, portari și pompieri. Uneori e sexy, însă ar trebui să existe acel purgatoriu fundamental pentru spiritul, și nu pentru „pielea” personajului (cum zic penaliți: „ei, ți-ai intrat în pielea p...”). Te rog să lași puncte-puncte ☺). De-aia eu îmi țin actorii cît pot în scenă în timpul spectacolelor (vezi *And Björk*, *Of Course* sau *Boala Familiei M*, în care am preferat să arc actorii pe pervazul ferestrei decît să-i văd pe holuri fumînd hysteriorizați de la lumina de neon. Știi, albul ăla de spital...).

În textele pe care alegi să le montezi există o evidentă preocupare pentru psihovulnerabilitatea personajelor. E slăbiciunea mintală sau fizică un criteriu esențial în opțiunea pentru o piesă?

Da. Nu mă interesează oamenii puternici. Nu simt nici fascinație, nici dezgust pentru ei. Nu empatizez cu vreun rege shakespearian, oricît de excentric ar fi el. Nu e parcela mea. Nu îmi trebuie nici un rege în C.V. Ce fraier e Afrim!!! N-a auzit de „universalitatea” unei piese de teatru, și, probabil, acum alți regizori care cîtesc și cîntesc scena... Oricum, de cînd eram copil mic în orașelul meu, nu-mi săreau în ochi decît fragilii. Și erau copii care mă trimiteau la sursă sigură: „du-te s-o vezi pe Bertha neni cum se descărnează, cum îi cade pielea de pe ea dacă o atingi”. Ea stătea pe un scaun în poarta

casei ei din vremea imperiului austriac, cu motanul în brațe. Ea stătea, dar pielea îi cădea la cea mai mică atingere. Îți dau un exemplu, foarte scenic de altfel. Am imaginat un spectacol plin de pisici împăiate, pe care să le cumpăr din bazar din Tunis. (Vă rog nu-mi furați ideea!) Și în mijlocul lor, Bertha asta din copilăria mea, care delirează. Și trec pionierii pe lîngă ea. Dar nu poți merge la directorul de teatru cu un proiect care se rezumă la asta. Din păcate. Bănănuiești și acritica care ar juca-o... sssst!!! Pe de altă parte, a cui e vina că cele mai bune texte noi pe care pun mîna au personaje fragile, care merită protecție???

Ai urmărit în spectacologia recentă o categorie de eroi moi, de puști din „vătă”, pe a căror hipersensibilitate ai mizat vizual. Ce te incită la această comunitate de personaje care-și betonează neputința?

Nu mă pasionează machismul multor actori români. De fapt, pot vorbi despre un machism al teatrului românesc. Îmi plac actorii care își cultivă vulnerabilitatea. Care știu că asta e o sursă puternică și o bază incredibil de bună în construcția personajelor. Nu-i caut prea mult, dau de ei ușor. Ne asemănăm. Nu sînt mulți și sînt cei mai buni. Am înțeles și actorii cărora li s-a confecționat o imagine macho-kitsch și sînt fericiti să joace un transexual, de exemplu. Nu e un exemplu extrem acesta. Din păcate, se produc multe spectacole în care sînt imitați penibil oameni cu probleme psihice. Uneori sînt aproape parodii. Ar trebui să se răspundă penal pentru asta. De la producător pînă la actor. La noi se mai poate face mișto de marginali, că doar sîntem un neam glumeț. Cu un umor mai debil de la o zi la alta. Și asta nu doar la TV. E adevărat că acolo a început totul. Vorba aia: „the sun always shines on TV” ☺. Dar n-am chef să vorbesc despre asta acum. Și nici despre altele. Nu vreau să fiu provocat acum, în miezul verii. Pentru că sînt în faza în care totul îmi convine. Chiar cred că totul merge excelent în jurul meu. Și în mine. Vrei să auzi un banc?

Copiii și bătrînii sînt nelipsiți din aproape toate show-urile tale. Îi aproape disponibilitatea spre inocența ludică pe care o exploatezi constant. De unde vine afinitatea pentru babe zăludite, pentru tați sau moși razna și pentru puști tăvăliți în pumni și picioare?

N-am fost niciodată un puști tăvălit în pumni și picioare, dar, probabil, aș fi un excelent soț razna. Dacă aș apuca ageul... ceea ce nu cred. Cît despre babe, nu cred că există altfel de babe decît zăludite... Nu prea e politic-correct modul în care ai pus întrebarea... hmmm... tot ce pot spune e că, dacă n-am modelul printre marii regizori de teatru ai acestei țări, am modelul printre marile babe zăludite ale acestei țări. Babe de la sate sau municipii. Văduve, solitare sau aflate la al nouălea soț, foste curve sau etern virgine, cyber-sex addicted sau old-fashion victims, anonime sau bronzate la luminile rampelor etc..., dar cred că încă nu s-a scris textul genial care să le celebreze pe toate

trebuie nici un rege în C.V.“

„MEREU SPER CĂ SĂPTĂMÎNA VIITOARE VOI DA PESTE UN TEXT ȘI MAI BUN”

Ce show te vezi făcînd peste 25 de ani?

Ai nu fi!!! Mă crezi că nu știu titlul pentru următorul proiect după ce-l termin pe asta la Brăila? De 8 ani așa funcționez. E stresant. Dar mereu sper că săptămîna viitoare voi da peste un text și mai bun, și tot amin răspunsul pe care îl așteaptă directorii de teatre. Mi-aș dori să fac spectacole de autor, dar nu în sensul în care Cehovul meu era considerat un spectacol de autor, nu, nu. Ești oricum sadică pentru întrebarea asta. Și ar fi trebuit să sar peste ea. Deja îmi sună trist cînd îmi spune cineva că sînt programat pentru toamna lui 2010 să lucrez undeva. Accept mereu astfel de propuneri cu gîndul în altă parte.

Dintre toate animalele vii și împăiate pe care le-ai folosit în spectacolele tale, pe care l-ai ține în casă?

Niciunul. Nici măcar în curte. Pe Lola/Loulou din *Povestiri despre nebulnia...* am salvat (o) dintr-o alimentară. Era legat(ă) cu lanț de dulapul frigorific cu produse lactate. Ursul din *Boala Familiei M* e adus din nordul Moldovei, dintr-o vilă a cuiva, vulturul uriaș din *vis.toamna* e adus de Elek de la liceul în care a învățat el, din laboratorul de bio, vulpea și veverița din *Nevrozele sexuale ale părinților noștri* sînt din vitrina de la ocolul silvic. Am pus ochii și pe un fel de rozătoare albă, da' nu mi-au dat-o. Cînd eram copil, aveam o bufniță mică împăiată în casă. A primit-o mama de la elevii ei de 8 martie.

Zi-mi 3 filme pe care ți le-ai pune non-stop la 60 de ani.

Poate mă dillesc pînă atunci și-mi pun non-stop Sergiu Nicolaescu. Ai vrea să-ți răspund Fellini? Kim duk? De unde să știu. Poate o să mă paranoizez și o să-mi pun în loop dvd-urile cu spectacolele mele. Și apoi o să dau telefoane anonime actorilor din ele cu faze de genul: ce penal ai jucat în *Björk, of course* (exemplu aiurea)!!! Se vede treaba că mă vezi plictisindu-mă rău de tot la 60 de ani... Nu știu zău ce ai cu mine.

Descrie-mi cea mai recentă fotografie pe care ai făcut-o.

Sînt unele dintr-un pat, dintr-o cameră de hotel, dintr-un oraș nordic. Poze de acțiune. Mai vrei să descriu? Dacă aș avea talentul lui Brumar... poate.

aceste dame fabuloase. Filmul meu favorit, în copilărie, era *Marile speranțe*. Cînd nu era *Jane Eyre*. Primul era cu o babă excentrică, ermetizată într-o casă imensă, iar celălalt cu o nebună închisă în podul unui castel, care se auzea rîzînd din cînd în cînd. Ei bine, mai zi ceva! Copil normal eram eu??? Eram cel mai norocos, cu atît mai mult cu cît filmele astea două erau programate, an de an, la televizor. Pe canalul unic.

Care e dimensiunea pe care nu vrei să o ratezi în nici un spectacol de-al tău?

Aici aș folosi un cyber „lol”. Dar totuși cred că dimensiunea senzuală, de la subtil la explicit content. Ceea ce și fac de la debut. E adevărat că mi-aș dori să fiu în avangarda senzualității. Să inventez mereu noi forme ale senzualului. Să imbogățesc fondul principal de atingeri, de priviri. Sau măcar să mă amăgesc că fac asta.

Iulie 2008 te prinde la Avignon, unde va fi prezentat spectacolul pe care l-ai creat la Luxemburg, Mansardă la Paris, cu vedere spre moarte. Ai mai montat textul lui Vișniec și la Cluj. Cit e de diferit spectacolul de la Cluj de cel de la Luxemburg?

Da, îmi ratez vacanța la Avignon prin contract, dar nu eu am ales să fie așa, ci Asociația profesioniștilor din teatrul luxemburghез, o comisie (dacă tot am ob-

» „N-am fost niciodată un puști tăvălit în pumni și picioare, dar, probabil, aș fi un excelent moș razna. Dacă aș apuca age-ul... ceea ce nu cred. Cît despre babe, nu cred că există altfel de babe decît zălude...” – Radu Afrim

sesia comisiilor ©) care a ales ca show-ul acesta să le reprezinte țara la Festivalul de la Avignon. Cele două mansarde sînt foarte diferite, începînd de la text pînă la montare. O altă diferență e că spectacolul de la Cluj și-a încheiat viața, în timp ce cariera celui de la Luxemburg abia începe, din cîte miroso eu. Singurul actor comun în cele două producții e iepurele. Cel occidental e mult mai puțin smecher decît cel român.

În 2009 ești invitat cu spectacolul pe care l-ai montat la Piatra-Neamț, Povestiri despre nebulnia (noastră) cea de toate zilele, la Teatrul Odeon din Paris. Povestește-ne puțin despre

felul în care a fost selectat acest spectacol.

Bre michailoavo, vroiau un afirm la Odeon Paris. Zis și făcut. Mi-au văzut *E doar sîrșitul lumii* de Lagarce, pe care l-au montat la Odeon București, și li s-a părut excelent, însă fiind un teatru al Europei, era interesantă asocierea mea cu un dramaturg ceh care a scris acest text prea tare, e vorba de Petr Zelenka. Regret că nu am dat încă peste un text românesc la fel de puternic. Mă simt ok să fiu în compania lui Ostermeier și Nekrosius la anul, la Odeon. Oricum, mă întorc la Piatra-Neamț să reenergizez spectacolul. Trebuie spus că eu am pus secretarele literare din toate teatrele în care am lucrat să trimită dvd-uri cu spectacolele mele curente. Sper că au făcut-o. Unii dramaturgi străini din cei promovați de mine în România nu erau cunoscuți la Paris și tu știi că acolo contează mult autorul textului. Nu sînt oportunist în alegerea textelor și asta e apreciat de către unii. Spectacolul de la Piatra (lucrat acum un an, în vară) va avea mai multe reprezentații la Paris și trebuie să fie impecabil. Succesul pe care îl are în festivalurile în care umblă îmi dă speranțe. Însă am la ora asta încă cel puțin 4 spectacole în țară cu care nu mi-ar fi rușine în Europa. Pentru că ele sînt de top. Faza tare e că spectacolele mele nu au fost niciodată trimise pe bani românești dincolo. Ele au fost întotdeauna chemate de cei de acolo. Pe banii lor. Spre deosebire de

cele ale altora, care fac turism cultural intens sub umbrela Ministerului de Externe sau al Agriculturii... Citesc uneori despre caravana teatrului românesc de la Babadag la Bagdad. Nimeni nu mi-a inclus nicicînd vreun spectacol în aceste proiecte fabuloase. Singura instituție din România care m-a ajutat, cînd a fost cazul, e ICR-ul.

Ești unul dintre regizorii care-și duc după el actorii preferați. Simți nevoia să ai, de la un spectacol la altul, o echipă de creație pe care să te bazezi?

Da. Cu care să comunic perfect cu economie de vorbe și semne. Cu scenografi care să mă surprindă și să mă șocheze, cu actori care să mă emoționeze la repetiții și să mă amuze după ©. Cel mai ușor îmi e să dau o listă cu oameni pe care i-am cărat (pînă acum) după mine mai mult decît o singură dată. Te rog s-o publici: Țăcă Cojocaru, Alina Herescu, Elena Popa, Rodica Mandache, Emilian Oprea, Alin Teglaș, Mihai Păcurar, Vlaicu Golcea, Ada Milea, Eugen Jebelleanu, Toni Zaharia, Nicoleta Lefter, Mihai Smarandache, Ion Rizea, Marius Manole, Lana Moscaliuc, Ramona Dumitrescu, Cristi Popa, Clara Flores, Ion Coman... Alții s-au cărat în vest sau în nord, mai bine zis... și vreau să-ți zic că trupa la care visez mai conține vreo 10 nume de actori... ceea ce nu înseamnă că nu vreau să descopăr alții.

DIABLOGURI

Veronica D. Niculescu & Emil BRUMARU

Fragment virusat

Emil Brumaru: Ei, eu cred că și iubirea se molipsește. O să încerc cîndva, cînd îmi cade fisa, să imaginez un cerc al iubirii. Ceea ce știu sigur e că o femeie și un bărbat se molipsesc unul pe altul, cu o tulpină aparte, al unui virus nou, valabil doar pentru dinșii, unic... Ceilalți devin invidioși, nu pricep, li se pare că viața e doar cum o înțeleg ei...

Veronica D. Niculescu: Iată o provocare, să imaginați un astfel de cerc. Eu îmi păstrez suspiciunile – ar fi un cerc ticălos, în care iubirea s-ar călca pe coadă cu alte animale, nu la fel de blinde și jucăuse. Cu molipsirea unuia de la altul, da, cu asta n-ai cum să nu fi de acord. E o îmbogățire continuă, sînt comori secrete scoase la iveală, dublate... Îmi place ideea unui virus NOU, valabil pentru fiecare ea și el în parte. Leacurile se vor căuta în combinații de plante special alcătuite. Dar cine ar vrea lecut?

E.B.: Pe lingă că fac greșeli („iubirii” e corect), mai vîi și tu cu scepticismul ăsta care îmi cam înțepenește litera... „Cercul iubirii” nu ar funcționa ca la furie, în lanț... terminînd cu cel ce începe... sau mai știi? Dezoalat, dar a vorbi de iubire, fiind sceptic, e un nonsens... Dar să nu încurc borcanele, scepticismul, aici, se referă la „cerc”, înțeleg... nu la „iubire”... Oricum, chiar „ticălos” nu poate fi, e prea dur... mai gîndește-te...

Adevărul este că nu sînt în nici o privință sceptic... Am un entuziasm copilăresc, mă arunc mereu cu capul în fîntîni... indiferent dacă acolo e apă clară de izvor sau mil... Saltul contează, nu bildibicul!

V.D.N.: Suspiciunea se referă, da, la cerc. Sau, și mai exact, la mulțime. Cred că am și exagerat puțin, din dorința de a convinge.

Voiam doar să spun că nu e loc de străini, lumea din jur de fapt nici nu mai există atunci cînd iubești. Dar eu venisem veselă la înțîlnire. Mă tot gîndeam la „virusul” de care spuneai, cel cu structură unică. Un fel de ADN, dar nu al unei persoane, ci al unei perechi. Culmea culmilor! Fără să caut – e ironie, ce farsă! – chiar în momentul acesta îmi vine în minte un posibil început de „cerc”. O femeie stă sprijinită de geam și privește în gol. Deodată îi atrag atenția doi guguștiuci care încep să își facă un cuib. În același timp, la colțul unei străzi, nu departe, un bărbat vede un motan ghemuit în fața unei pisici... Cotoiul o urmărește ca pe un șoricel, la cea mai mică mișcare ar sări să o înhațe. Bărbatul merge mai departe ducînd cu el ceva din tensiunea saltului încă neînceput. La fereastră, femeia privește cum se așază ramurile încrucșate. Soarbe din cînd în cînd din cafea și nu își dă seama, dar își linge ușor buza de jos după fiecare înghițitură. Nu-i cerc închis, e un arc mititel, și bineînțeles că nu-i ticălos. Bildibic! Am capitulat.

E.B.: „Virusul” acela este, ADN-ul asemănător pentru doi oameni există. Iar tu ai scris mai sus ceva frumos. Nu-i deloc un bildibic! Mereu sînt mirat de ușurința cu care concretizezi... așa... în joacă... gîndurile.

V.D.N.: ...un fel de ADN unic, pentru o pereche. Cu schema imposibil de desenat. Nu știu de ce, mi se pare mai frumos decît un virus. Poate fiindcă nu ar fi vorba de boală, ci de ceva normal, atașat unui organism, fără a fi nociv.

E.B.: Nu uita că în ADN-uri sînt și bolile pe care le moștenim genetic... cu care ne trezim fără a bănuși unde vin... Iar desenele închipuînd structura lor s-ar evapora în curcubeie suprapuse...

Și vara aceasta se poartă tangaProject

Au trecut trei ani de cînd tangaProject și-a propus să descopere. Atelier, mișcare, grup, platformă – toate acestea sînt produsul a cinci tineri regizori, absolvenți de UNATC în urmă cu un an. tangaProject e o poveste începută în 2005, ca proiect independent de teatru, susținut instituțional, ca și în cazul dramAcum, de profesorul Nicolae Manda. Cei cinci regizori – Miruna Dinu, Bogdan Georgescu, Vera Ion, Ioana Păun, David Schwartz – propun un teatru comunitar-social, colaborativ și activ-reactiv la tot ce înseamnă context românesc.

Constantin Vică

Marți, 17 iunie, la Green Hours, a fost proiectat filmul-retrospectiv al ultimilor trei ani de tangaProject. 40 de minute pe fast-forward despre ateliere, piese și evenimente care descriu o direcție nouă și (din păcate, din fericire?) exterioară teatrului românesc în acest moment. Cu anumite excepții, tot ceea ce se prezintă în film nu are loc într-o sală de teatru. Experimentele anulează orice convenție, iar (auto)ironia acestor regizori îi ferește de sindromul revoluției continue, preferînd mai degrabă o decupare specifică fiecărui tip de situație.

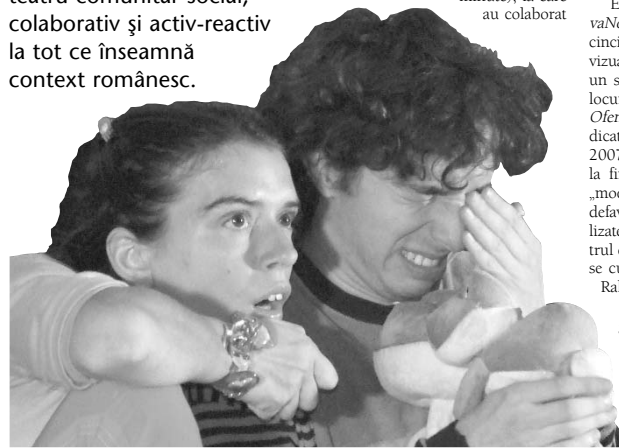
Workshop sau spațiul de sharing

tangaProject la început a învățat să învețe și să scrie. Primele ateliere de training, pe relația regizor-dramaturg, dar și pe scriere de text dramatic, au avut loc în 2005, la Bistrița, coordonate de Roberta Levitow. Au urmat ateliere de dramaturgie la platoul experimental Ion Sava al UNATC (patru piese fiecare de zece minute), la care au colaborat

doar studenți. Care au fost primele puncte pe agenda nescrisă tanga atinse în 2005? În primul rînd, capacitatea de a scrie texte pentru teatru, apoi crearea unei metode de lucru interdisciplinare, observarea realității cotidiene, descoperirea noulor forme de expresie teatrală și legitimarea lor printr-un proiect independent, adică în afara instituției fizice a teatrului și în afara traseelor clasice de finanțare. Următorul pas a fost coborîrea în comunitate, în 2006, prin experimentarea metodei Cornerstone de teatru comunitar (http://en.wikipedia.org/wiki/Cornerstone_Theater_Company). Cele cinci comunități de documentare au fost proprietarii și chirișii din casele naționalizate (tangaProject a fost prima inițiativă care a tratat această problemă a restituției din unghiul său socio-emotional, descoperind o realitate pe care nici legea, nici televiziunea și nici studiile sociale nu au luat-o în serios), locuitorii din spațiile cu mash-uri publicitare, punkerii, motocicliștii și adepții cybersexului. Tot 2006 aduce un alt tip de atelier, dedicat performance-ului și construcției de obiecte de teatru, urmat de un atelier de mișcare biomecanică.

Experimentalul celor 25 de ore – *RahovaNonstop* –, în care cinci dramaturgi, cinci regizori, trei scenografi și un artist vizual au construit o piesă pornind de la un subiect al zonei și în colaborare cu locuitorii ei, a fost primul pas pentru *Oleinsiva generozității*, o platformă dedicată teatrului și artei comunitare. În 2007, *Construiește-ți comunitatea* a dus la finalizarea proiectului de analiză și „modificare” urbană a cinci comunități defavorizate (oamenii din casele naționalizate, donatorii de sînge, copiii din centrul de reeducare Titan, oamenii din case cu mash-uri la geam și comunitatea Rahova-Uranus).

Aceste ateliere au făcut din tangaProject o excepție inovatoare în spațiul teatral românesc. Preferînd să lucreze împreună, de la observarea problemei la performarea propriu-zisă, grupul de tineri regizori, actori, dramaturgi, scenografi și artiști vizuali a deconstruit

SEMNAL

Michel Onfray, *O contraistorie a filosofiei, vol. II, Creștinismul hedonist*, traducere de Mihai Ungureanu, colecția „Hors collection”, Editura Polirom, 368 de pagini, 36.95 lei

Odată cu impunerea creștinismului, devenit în secolul al IV-lea religia Imperiului, posibilitatea unei filosofii hedoniste scade considerabil. Și totuși, chiar dacă școlile de filosofie sînt închise, alternativa la doctrina creștină oficială – și ascetică – subzistă: gnosticisme de toate nuanțele, cu învățături și practici pe cît de diverse, pe atît de bizare, supraviețuiesc veacuri întregi. Le vor urma, în Evul Mediu european, Frații și Surorile Spiritului Liber, cu interpretarea lor atît de aparte a mesajului evanghelic. Tradiția epicuriană inspiră veselele producții ale goliardilor, pentru ca, în Renastere, intelectuali precum Vallă, Ficino sau Erasmus să contureze un creștinism epicurian, iar Montaigne să formuleze chiar principiile unui epicurism creștin. Galeria lui Onfray de portrete pătimașe ale unor gînditori uitați, marginalizați sau doar relativ devalorizați de istoriile tradiționale continuă...

Arturo Pérez-Reverte, *Soarele de la Breda*, traducere de Ileana Scipione, colecția „Biblioteca Polirom”, Editura Polirom, 272 de pagini, 25.95 lei

Soarele de la Breda (1998) este cel de-al treilea volum din seria *Aventurilor căpitanului Alatraste*, ecranizată de curînd, cu Viggo Mortensen în rolul principal. De data aceasta, năstrușnicul și îndrăznețul căpitan se află în prima linie a armatei regelui don Felipe al IV-lea, luptînd împotriva „ereticilor calvinșiști” din Țările de Jos.

Regimentele spaniole asediază cetatea rebelă Breda și, pe măsură ce bătălia se prelungește, rezultatul ei se transformă, dintr-o chestiune de strategie militară, într-una de orgoliu național. Încercarea disperată a Spaniei de a evita un alt eșec rușinos în campania din Flandra îi oferă lui Pérez-Reverte ocazia de a înfățișa grandioase scene de bătălie, al căror echivalent vizual este un celebru tablou al lui Velázquez, dar și fața acunsă a oricărui război, alcătuită din foamete, lipsuri, privațiuni, descurajare și răzmerițe în rîndul soldaților.

Seria de romane dedicată aventurilor căpitanului Alatraste este o frescă amplă și impresionantă, avînd în centru un erou inteligent și charismatic. („The New York Times”)

Cinci regizori „tanga“ pentru trei ani dedicați comunității

și recompus câteva lumi dramatice pe care ochiul obosit al tranziției românești niciodată nu le-a înțeles.

Urban colectiv

Colaborarea nu s-a oprit aici, ci a continuat și în aria spectacolelor „obișnuite“, cu un public așezat „ca la teatru“, în săli sau spații deschise. Unele spectacole din *4x4 platforma urbană* nu s-au jucat (*Closer*, de exemplu), dar unitatea intențională a acestora a fost vizibilă: *Dedalus Lounge* (2008), *Zdrențe* (2008) și *L-V: 8-16* (2008) sînt puncte pe aceeași rețea a urbanității postmoderne, în care scindarea și schizofrenia socială se îngrămădesc cu visul capitalist al succesului, mimînd normalitatea. tangaProiect descoperă din nou ceea ce nimeni nu are curajul să spună în România capitalistă: nu există crime fără victime, dar există atîtea victime pentru care nimeni nu vrea să-și asume crima.

Trei ani au trecut de cînd cinci studenți au vrut s-o rupă cu tradiția anchilozantă a teatrului. Nu sînt primii, dar

O FORȚĂ SOCIO-POLITICĂ

» **Mihaela Michailov: „tanga e sharing, e unitate de grup, e particularizare performativă a particulelor mobile din realitatea românească, e promotoare și centralizatoare de reflecție comunitară într-un cerc al comunicării teatrale din care lipsește aportul de inflexiuni cotidiene. tanga propune editoriale teatrale de intervenție promptă. tanga descoperă prin mijloace performative sincrone spații comunitare a căror teatralitate zilnică e prea des acoperită. tanga activează reacția în imediat și destabilizează pasivitatea. comunitatea tanga e o forță socio-politică într-un teatru românesc, de prea multe ori, letargic“.**

sînt printre puținii care o fac fără resentimente. Încercarea lor e una constructivă, alegînd situații, zone și comunități pe care nimeni pînă acum nu le-a abordat prin colaborare și deschidere. Un teatru cu sur-să deschisă, fără drepturi de proprietate

intelectuală, un teatru (în) care (se) învață tot timpul și inovează, prin experiment, expresia, fără a deveni greoi sau exclusivist. Ce va urma acestui desant și cum implantul etico-estetic tanga a reușit în România, vom vedea în viitor.

LA LOC teleCOMANDA

Alex SAVITESCU

Spic cu spic, patriei, bip!

Breaking good news: senatorii României au ajuns la un grad de inteligență peste medie. Peste medie și, evident, peste media. Dinșii au reușit ceea ce filosofii lumii tot încearcă de peste o mie de ani încoace și, după cum se știe, nu prea au obținut pînă în momentul de față: să traseze, ca linia careului de șaișpe metri de la fotbal, o frontieră clară între bine și rău. Urmînd, probabil, calea stoicilor și inspirați fiind de propria experiență, domnii senatori din Parlamentul bucureștean au izbîndit în remodelarea unuia dintre fundamentele băieților din Grecia anului 300 înainte de Hristos: anume, să unească, într-un act intelectual de largă respirație, sufletul vegetativ cu acela rațional.

La fel cum Aristotel sau Platon au creat discipoli și, implicit, adevărate școli, vom putea spune de acum înainte, fără să sughițăm, că Ioan Ghișe, Adrian Păunescu sau Gheorghe Funar și-au fondat propriile academii de gîndire. Și asta pentru că dinșii sînt, alături de alți mari vizionari ai zilei de 25 iunie 2008, cei care au decretat că jurnalele de televiziune vor trebui să aibă, de acum înainte, jumătate „știri pozitive“ și jumătate „știri negative“. Ce înseamnă știre „pozitivă“ și știre „negativă“? Ei bine, asta au uitat să ne spună domnii parlamentari. Probabil că știu dinșii ce știu, dar meditează, deocamdată, cum să construiască un mesaj pe care să-l înțeleagă și bietul popor, din rîndurile căruia nu a reușit, pînă acum, nici un biet gînditor mai acutării să ajungă la gradul de (dublă?) rafinare intelectuală care să-i

permită o asemenea distincție.

Înțeleapta lege care aduce aminte de Ministerul Adevărului al lui Orwell îi va pune pe editorii de știri în postura porcului care se jură că nu mai mîncă excremente, pînă în momentul în care acesta descoperă o sămînță de bostan în mijlocul unui prînz „frugal“. Pe românește, ce putem intui, așa, ca niște pigmei ai gîndirii ce sîntem, e că oamenii de televiziune vor proceda, începînd de astăzi, 26 iunie, în felul următor: o știre care relatează despre viituri și case luate de apă va fi urmată, în jurnal, de o alta care va povesti cum a crescut recolta de rapiță în urma ploilor; o informație despre înfrîngerea echipei de fotbal într-un meci din preliminariile pentru viitorul Mondial va fi dublată de una în care se va spune că Adrian Mutu a învățat să gătească pui la capac și cordon bleu; sau, de ce nu?, unei știri despre creșterea ratei violurilor îi va succeda o alta, care va anunța, cu simț de răspundere, creșterea natalității.

Dacă s-ar face un top al legilor aiuritoare din lume, probabil că aceasta o întrece pe aceea din Singapore, care îți interzice să mîncîni gumă de mestecat în public (faptă pentru care poți fi chiar xix și un an de pușcărie). Sînt curios de un singur efect al acestei înțelepte legiferări românești: ce se va întîmpla în cazul în care o televiziune va încalca flagrant noua normativă, difuzînd 100% din spațiul de emisie exclusiv știri pozitive?

Cum învățăm literatura română?

lată o întrebare care dă de furcă multor învățăcei, de la cei din ciclul gimnazial și pînă la studenții Facultății de Litere din București. „Cum predăm literatura română?“ ar fi întrebarea complementară, formulată de profesorii pasionați de meseria lor.

O primă veste bună: este mai ușor să parcurgi istoria literaturii române decît pe cea a literaturii franceze, sau engleze, sau spaniole, din simplul motiv că literatura noastră este una tînără. Tînără și, așazicînd, intensă: ceea ce în alte culturi se dezvoltă pe parcursul unor secole, la noi se parcurge într-un ritm accelerat, cu un teribil efort de

recuperare a decalajului istoric. Între Eminescu, marele nostru romantic, și Tzara, promotorul dadaismului, e o distanță de trei decenii: nu-mai atît i-a trebuit literaturii noastre pentru a face trecerea de la romantism la avangardism. O a doua veste pe care studenții o pot întîmpina cu entuziasm: despre literatura română modernă, în adevăratul înțeles al cuvîntului, se poate vorbi abia de la borna post-pașoptistă. *Ciocoi vechi și noi*, romanul lui N. Filimon, e un aperitiv atractiv, mai ales că permite și actualizări savuroase. Nu prea mai avem, azi, boieri; dar ciocoi vechi și ciocoi noi sînt din belșug.

Din intervalul 1863-2008 putem scădea fără probleme arcul de timp al realismului socialist (1948-1960), cînd s-au tipărit tone de maculatură ideologică, dar au apărut numai patru-cinci titluri cu adevărat valoroase. Rămînem astfel cu 133 de ani de literatură viabilă. Și cu trei perioade de înflorire: Junimea și marile clasici, modernismul interbelic și neomodernismul postbelic. Numele ne sînt atît de cunoscute, încît nimeni nu poate să tresară cu spaimă cînd le aude: Eminescu, Caragiale, Creangă, Slavici, Maiorescu; Arghezi, Blaga, I. Barbu, Bacovia, Brebeanu, Sadoveanu, Camil Petrescu,

Lovinescu, Călinescu; N. Stănescu, Sorescu, Ileana Mălăncioiu, Preda, Breban, Buzura, Bălăiță; Simion, Manolescu, Raicu... Mari poeți, prozatori, dramaturgi și critici literari. E practic imposibil să nu știm ceva despre ei; sau, dacă nu știm prea bine, să nu găsim cu ușurință datele necesare. Esențial este să-i încadrăm în contextul epocii și în paradigma lor, făcînd totodată diferențierile cuvenite între genurile pe care le ilustrează. Ar fi jenant, de pildă, să vorbim despre parnasianismul lui Creangă ori despre viziunea solară a lui Bacovia; despre afirmarea lui Maiorescu în timpul comunismului sau despre cum l-a decorat regele Carol I pe Nichita Stănescu...

BUCUREȘTI FAR WEST

Daniel CRISTEA-ENACHE

Profesorul are datoria de a ști mai multe decît voi. Asaltați-l cu întrebări, exprimați toate nedumeririle și dubiile voastre. Timorarea nu-și are rostul, mai ales la un seminar, în care discuțiile sînt libere, iar interacțiunea e o regulă de funcționare. Dar, pentru a pune întrebări și a avea dreptul moral de a aștepta răspunsuri la ele, studenții au și ei o obligație. Dacă tot s-au deranjat să vină la Facultate, atunci e imperios necesar să-i citească pe autorii despre care se discută.

Nu poți analiza formula dramatică a lui Sorescu dacă n-ai parcurs cele câteva zeci de pagini din *Iona*, n-ai cum să vorbești despre moromețianismul lui Preda fără să fi citit *Moromeții*. Comentariul vine după lectură, nu e un substitut al ei.

Un singur lucru trebuie deci să facă studentul filolog și oricine e interesat de literatura română: s-o citească. Parafrazîndu-l pe bătrînul Heliade: citiți, dragi studenți, numai citiți! Restul va veni de la sine.

SECRETUL ADRIANEI

Adriana BABEȚI

Hei, rup!

Înțeleg că în numărul de față mă mai dau o dată în stambă, pentru că „Suplimentul” promovează *Tovarășe de drum*. Ca să mă smulg din melancolia de săptămîna trecută și ca să am coerență cu paginile 3-4-5, m-am gândit să dezvălui în *Secretul* ceva ce n-a încăput în volum, adică un aspect mai ciudat al cărăușelii mele, care ar fi împins povestea Sarsanelei aiurea, în zone de necontrolat, iar literar vorbind, ar fi încercat prea mult toată schema. În carte, ca să-mi dau brînci, am enumerat cu ce anume părți din corp am trambalat de-a lungul anilor felurite lucruri și-am zis așa: „Pentru că, de cînd mă știu, n-a fost aproape nici o singură zi lăsată de la Dumnezeu să nu car ceva într-o mină, în amindouă, pe umăr, în brațe, în spate, m-am gândit să scriu despre această întrupare a mea de femeie-asin, catîr sau chiar cal care a străbătut istoria României din 1953 pînă în 2007, cînd la pas, cînd la trap”. OK. Corect însă ar fi fost să adaug că am transportat la viața mea tot soiul de fierotanii și pe piept sau burtă. Repet: pe piept (evident nu lăntuguri, pandantive, broșe) și pe burtă (nu în burtă, deși am înghițit între doi și cinci ani un rulment mic și un șurub).

N-am destul spațiu să povestesc cum am ajuns să duc de ici-colo pe piept + burtă, după cum urmează: 1) 26 de tacîmuri (linguri, lingurițe, cuțite, furculițe), plus un polonic și un capac mare sau 2) un clește patent, un ciocan și o foarfecă de tuns iarba sau 3) un călcător Rowenta sau chiar – țineți-vă bine! 4) o menghină de 2,5 kg. Totul a început acum vreo 15 ani, vara, cînd, cot la cot cu un stol de curioși, m-am înscris la un curs de bio-energo-terapie ținut la Tîmș. de o doctoriță din Rep. Mold. După două săptămîni de școlăreală, fiecare a făcut ce-a știut și mai bine cu ce-a învățat: unii și-au

deschis cabinete, alții și-au folosit puterile nou dobîndite prin spitale, alții, ca mine, care nu erau doctori, au făcut și ei ce-au putut pe spinarea cunoscuților sau pe propria piele: au energizat, întremat, vindecat șamd. După ce maestra moldavă ne-a măsurat vigorile ascunse și după ce am primit premiu cu coroniță, am ținșnit ca din pușcă acasă, m-am năpustit în bucătărie, am tras sertarul cu tacîmuri și, de parcă le-aș fi dat cu superglue UHU, cuțitele, lingurile etc. mi s-au lipit de piept. Am ieșit cu zalele pe terasă, am coborît treptele și am înaintat spre gard, unde mama era la vorbitor cu vecina Piri. Au rămas mute de uluire, ba chiar spaimă. Într-un ecumenism ca la carte au spus că nu-i lucru curat ce fac și că ar fi bine să nu mă joc cu focul.

Pot să depună mărturie despre numerele de circ pe care le-am dat ori de cite ori am avut prilejul (în țară și peste hotare) zeci de oameni: prieteni, colegi, vecini, cunoscuți, ba chiar tehnicienii de la laboratorul de fizică al Universității, care au cîntărit menghina, cleștii, ciocanele, cheile franțuzești și mi-au făcut fotografii cu ele-n decolteu. Dar din toată anexa asta n-am putut scoate o proză ca lumea. Dacă m-aș fi apucat să povestesc cum, cu aceeași vlagă venită habar n-am de unde (ba, de fapt, știu), am vîrît înviore în mai toți colegii, cum i-am luat lui Marcel Tolcea numeroase dureri de cap cu mina sau cum am făcut să dispară multe dureri de spate, ar fi ieșit doar un epic bănăluț. N-am putut însă nici moartă să fac saltul spre ceva stil Eliade, deși în noaptea de 12 septembrie 1999 am trăit (în vis&aiurea) un episod dinclo de închipuire. De atunci nu m-am mai dat în spectacol decît rar de tot și numai la cererea publicului, ca să ne veselim.

Autobiografii fantasmatică

Termenul „epistolar” desemnează un gen aparte și greu de definit, fie că este vorba despre un roman epistolar, fie că este vorba despre publicarea unei corespondențe private, cu sau fără acordul expeditorului sau al destinatarului. În cazul romanului epistolar, scrisoarea reprezintă o mărturie a autenticității textului literar care, de multe ori, pendulează între realitate și ficțiune, în timp ce o scrisoare privată, scrisă fără intenția de a fi publicată, are cu totul alte caracteristici. Într-un roman epistolar destinatarul este unul imaginar, invizibil, o prezență fantomatică.

Este foarte dificil să stabilim care sînt scrisorile „adevărate”, „autentice”, și care nu. În principiu, „adevăratele” scrisori sînt cele pe care expeditorul le trimite unui destinatar real, la o adresă existentă în realitate. De multe ori însă, aceste scrisori așa-zis „adevărate”, sau „autentice”, trec în sfera literaturii, unde nu mai reprezintă „adevărul”, ci „adevărul minciunilor”, cum ar spune Mario Vargas Llosa. Scrisoarea, ca cel mai liber spațiu de exprimare în scris, va pune întotdeauna sub semnul întrebării limitele literaturii.

De obicei, scopul scrisorii este acela de a umple un gol, de a acoperi o distanță între expeditor și destinatar. Scrisoarea poate fi astfel considerată o conversație în absență, o adevărată destăinuire și chiar o „despuiere în fața fantomelor”, așa cum o va numi Franz Kafka.

Urbancolia este romanul de debut al lui Dan Sociu, unul dintre cei mai talentați tineri poeți contemporani. Sociu a fost distins cu Premiul Național pentru Poezie „Mihai Eminescu”, pentru *borcane bine legate, bani pentru încă o săptămîna*. Volumul *cîntec eXcesive* primește în 2005 Premiul pentru Poezie al Uniunii Scriitorilor din România. În 2006, Dan Sociu a fost desemnat de către revista „22” „cel mai bun tînar poet al momentului”. Experiența de redactor-șef al ziarului „Curierul de Botoșani” stă la baza primului său roman, *Urbancolia*. Romanul este conceput sub forma unei lungi scrisori adresate scriitorului francez Pascal Bruckner, cu care Dan Sociu s-a întîlnit la Iași, într-o „noapte de ținut minte”, cum spune poetul: „Eternitatea, Pascal, a început pentru mine într-o seară de iarnă a anului 2005 în Iași ... Erai Pascal, ăla care scrisese *Lunes de fiel*, cartea care ne bulversase în anii '90, pe cînd eram liceeni într-o țară ale cărei școli n-aveau minima decență de a ne învăța cite ceva și despre obsenitate...”.

Romanul are la bază perioada în care Dan Sociu a lucrat la Botoșani, un oraș melancolic – sau, cum spune chiar autorul, „capitala melancoliei” –, pentru agentul CIA, Derrin, venit în România să inspecteze viitoarele baze NATO de pe malul Prutului. Agentul Derrin se îndrăgostește de Diriga, o jurnalistă din oraș. Eroul cărții, Dan Sociu, este un urbancolic, un poet virgen în vîrstă de 27 de ani, care locuiește împreună cu mama lui în „capitala melancoliei”, într-o „sărăcie

d'aid”. Mama este profesoara de română și cîștigă foarte puțin, iar Dan scrie „povești adevărate” (500 de mii bucate) pentru revista „Povești adevărate”. Fiecare zi se petrece la fel pentru Dan, „televizor toată ziua și seara crîșmă, în același ritm ... Singura schimbare din vechea mea rutină – spune urbancolicul Dan – era că, din cînd în cînd, mîzgăleam cite un *cîntec eXcesiv*, fără prea multă plăcere și fără un scop clar. Erau texte pentru Diriga și, de cînd plecase ea, chiar nu păreau să mai aibă vreun sens. Nici măcar nu le văzuse vreodată”.

În roman apare și *Eminescu*... *Victor Eminescu* (fiul lui Matei Eminescu), un nepot al poetului, un colaborator, la fel ca și unchiul său, al serviciilor secrete americane. *Urbancolia* este „o poveste cu fapte reale, dar și cu fantasmă”, un roman în cea mai mare parte autobiografic, o falsă scrisoare către Pascal Bruckner în care realitatea și ficțiunea se împletesc armonios. Poetul Dan Sociu pregătește o continuare a romanului *Urbancolia*, multîndu-și „autobiograficele fantasmatică” din poezie în proză.

Dan Sociu, *Urbancolia*, colecția „Ego. Proza”, Editura Polirom, 2008, 27,95 lei

AMOS OZ » FIMA

Jurnal de vise

Amos Oz, născut Amos Klausner, este unul dintre cei mai importanți scriitori israelieni contemporani. După sinuciderea mamei sale își schimbă numele din Klausner în Oz. În anul 1987, scriitorul publică bestsellerul *Cutia neagră*, roman tradus în mai multe limbi și care a fost distins cu premiul francez Fémina Étranger. Romanul *Fima*, apărut în anul 1991, prezintă povestea unui israelian

care descoperă la cincizeci și patru de ani că și-a ratat viața vișind tot timpul să restabilească pacea în Israel și să rezolve conflictul israeliano-palestinian: „Fima avu un vis pe care-l notă la cinci și jumătate dimineața în jurnalul său. Era un carnet maroniu, care zăcea veșnic sub grămada dezordonată de ziare și reviste vechi, la picioarele patului. Își luase obiceiul să noteze în el tot ce văzuse peste

Am aruncat *Suplimentul de cultură* în aer!

SUPLIMENTUL DE CULTURĂ SE AUDE LA

în fiecare vineri, de la 21.10

Cu George Onofrei și Anca Baraboi

ROCKIN' BY MYSELF

Dumitru UNGUREANU

Control

Un artist plastic de vîrsta mea, fără comenzi îndestulătoare ca să-i asigure traiul familiei (nevastă, copil de școală generală), și-a dorit enorm să vadă Italia, leagănul și raiul celor care știu să țină în mînă un șevalet, o pensulă, o dalță, o mistrie, o armă albă. Cum bursele, invitațiile și sponsorii îl ocoleau, omul n-a găsit altă soluție decît să lucreze acolo în construcții. Făcînd socoteala după cele văzute la unii concitadini umblați deja (era prin 1994-1995) în Peninsula, spera că va rămîne cu destule „finanțe” ca să renoveze gospodăria. Cu argumentul acesta și-a convins, anevoie, soția să accepte planul.

Pare că-mi folosesc organul iscodelnic spre a comite o intruziune în intimitatea familiei. Intimitatea familiei respective a devenit însă fapt public. La cîteva săptămîni de la plecarea bărbatului, nevasta și-a – cum se spune în popor – pus poalele în cap. Nimic de zis, impulsurile trupului (care trup o fi știind mai multe, cum zicea un prozator optzecist, dar și face destule) scapă deseori de sub control. Iar un corp așa cum avea atunci femeia care plîngea-n rolul soției artistului pornit la muncă, știe, face, vrea și poate, și nu se încurcă în amănunte de natură morală, socială, familială. O fi un gest firesc să-ți împlinești fizica nevoie, chiar dacă „legile” spun că e bine să te abții. Legile sînt mai degrabă drojdia unor neputințe, decît frișca unei filosofii. De acord, societatea se menține prin astfel de autorestricții, dar putem afirma că asta înseamnă ceva bun? Nu pledez pentru insurgență, pentru anarhie sau dezmăț; însă n-aș fi amicul rockerilor dacă aș susține contrariul. Și-n fond, cinstit vorbind, ce altceva este istoria umanității decît un șir de legi & dogme (morale?) răsturnate, cu sau fără tîmbălău?

...Destul cu filosofandoseala! Revenind la concret, constat că sub fardul unei femei oarecare, gospodină așa-și-așa, viguroasă și molie simultan, muncitoare și țifnoasă (de exemplu, smotruia o zi-intreagă locuința, însă n-ar fi încălzit cafeaua din ibric nici s-o picu cu ceară!), se ascundea femela cu nevoi obișnuite: hrană, confort, sex, birfă... N-a trecut luna de cînd îi plecase bărbatul, că muierea s-a culcat cu primul

mascul disponibil, un vecin ce-i bătuse „apropturi”... (Cuvîntul ghilimetat ilustrează nivelul ei intelectual, de care nu se jena să facă paradă, mai ales la sindrofiile, rare, prilejuate de inaugurarea vreunei lucrări a consortului.) Călcătura pe-alături nu era o tragedie, n-o condamna nici măcar el, artistul plastic a cărui muncă în Italia ținea loc de studii post-universitare. Se resemnase aprioric, ne spunea la o bere, de prezumtiva infidelitate. Dar femeia a vrut să se știe ce face, cu cine-o face, cînd, cum și de ce. Toate le-a pus în circulație cu gura-i proprie, și tot ea le-a răstălmăcit, atribuindu-le unor vecine invidioase, într-o nebulie de proză ce n-o poate egala străduința unui scriitor cu stagii de creative-writing la ce workshop vreți. La întoarcerea soțului, după o discuție confuză, meniul a revenit la (para)normal! Firește, femeia pretindea că pricepe și controlează mintea artistului, bărbatul ei. Or, controlul acesta doar artistul îl deține, uneori – deseori! – nici el!...

Mi-am reamintit povestea văzînd mult-așteptatul film *Control*. Este un soi de biografie a lui Ian Curtis, vocalistul formației Joy Division, bazată pe punctul de vedere al soției. Regia o asigură Anton Corbijn, cel ce-a lucrat majoritatea chestiilor vizuale pentru Depeche Mode. Și care, la începutul carierei, a făcut un videoclip Joy Division. Desigur, în alb-negru! Modalitate cromatică folosită și-n recenta peliculă. Aș zice că este singura treabă meritorie. Că-n rest... Din „acțiune” rezultă că Ian Curtis s-a sinucis pentru că n-a fost în stare să aleagă între soție și iubită! Fără comentarii!

Gustav Mahler – o viață întreruptă...

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată” (Hermann Scherchen)

Victor ESKENASY, Radio Europa Liberă, Praga

Așteptat cu nerăbdare de aproape un an, cel de-al patrulea și ultimul volum al ediției definitive engleze din monumentală monografie *Gustav Mahler* semnată de Henry-Louis de La Grange a apărut la prestigioasa Oxford University Press. Cum se întîmplă și cu alte cărți, opere de o viață, dimensiunile monografiei sînt aproape ciclopice, cele

peste 1.700 de pagini ale volumului al IV-lea transformîndu-l într-un opus greu de ținut în mînă și mai curînd o lucrare de consultat decît una de lectură obișnuită. Dar, într-un fel sau altul, cartea e pasionantă, iar suplimentul de informație merită investiția, cel puțin pentru amatorii muzicii lui Mahler, printre care mă număr.

Volumul, care poartă subtitlul *O viață nouă întreruptă scurt (1907-1911)*, este consacrat perioadei activității dirijorale a compozitorului ce ar putea fi numită americană, fiindcă ultimele simfonii, de la a 7-a la a 10-a și pînă la *Cntecul pămîntului*, au fost compuse în cursul vacanțelor în Dolomiți și cîntate în premieră la Praga sau München. La München a avut loc, în septembrie 1910, premiara mondială a marii Simfonii a 8-a, sub bagheta lui Mahler, ale cărei repetiții sînt descrise cu lux de amănunte, și tot acolo, în noiembrie 1911, cîteva luni după moartea compozitorului, a *Cntecului pămîntului*, dirijat de Bruno Walter. William Ritter, cunoscut și pentru relatările sale despre România epocii, și ale cărui scrieri au fost publicate în anul 2000 de exegetul elvețian Claude Meylan, este unul dintre martorii citați copios de La Grange.

Muzicologul francez, care, fără exagerare, și-a dedicat viața lui Mahler, a publicat deja în 1973 primul volum al ediției engleze, urmat, din 1979 pînă în 1984, de o versiune franceză, în trei masive volume, apărută la Fayard. Informația disponibilă în arhivă, ca și exegezele despre Mahler s-au înzecit între timp, făcînd necesar un al patrulea volum al versiunii definitive și rescrierea integrală a celui dintîi în limba engleză, ce va apărea probabil anul acesta.

În esență, ceea ce aduce nou acest al patrulea volum este corespondența dintre Alma Mahler și amantul ei, celebrul arhitect Walter Gropius (1883-1969), păstrată

în arhiva Bauhaus de la Berlin și devenită accesibilă doar în ultimii ani. Scrisul greu lizibil al Almei și interdicția fotocopierii epistolelor, ca și ciornelile și copiile scrisorilor de dragoste, nedatate, ale lui Gropius explică în mare parte întîziera acuzată de La Grange în publicarea volumului său. Desigur, întrebarea este dacă acest episod colateral din via-

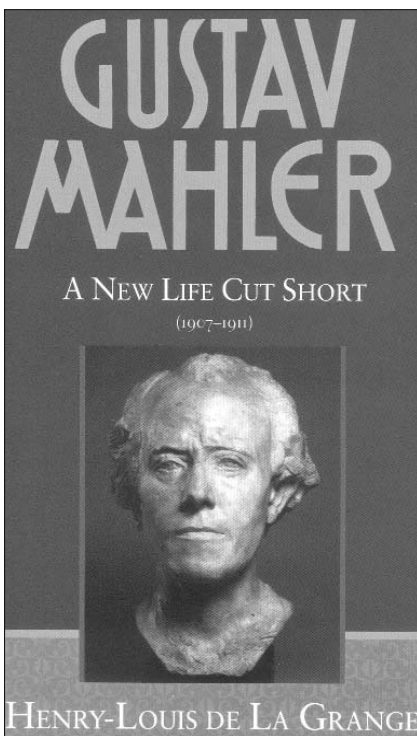
ța cuplului Mahler și documentele, cîteva picante prin detaliile iubirii lor, merită atenția și spațiul tipografic pe care le-o acordă Le Grange. Răspunsul este în mare parte pozitiv în măsura în care Alma – care a avut grijă de regulă să-și distrugă scrisorile intime, iar nu o dată să-și falsifice măturările ulterioare – furnizează în această correspon-

dență un adevărat jurnal al creației și psihologiei lui Mahler.

Episodul începe în iunie 1910, în stațiunea Tobelbad, nu departe de Graz, iar legătura va continua ascunsă pînă la sfîrșitul vieții lui Mahler. Nu fără un moment teribil de cumpănă, în toul creației celei de-a zecea simfonii, cînd Gropius expediază în mod deliberat o scrisoare de dragoste pe adresa lui Mahler, la Toblach, în locul adresei secrete de post-restant. Luceurile se vor calma însă, iar Alma alege să rămîna alături de Mahler, deoarece, explică ea, „dragostea lui este atît de nesfîrșită încît a rămîne, în ciuda a tot ce s-a întimplat, însemnă pentru el viață, iar a-l părăsi, moartea”. Partitura autograf a celei de-a zecea simfonii reflectă criza prin care trece, chinul omeneș suferit de Mahler, care notează pe ea, între altele: *Purgatoriul sau Infernul*, iar pe schița unei mișcări *Anunțul morții*.

Tînărul Gropius nu avea altceva de făcut decît să aștepte și, în așteptare, să recunoască marea rivalului său de la al cărui concert cu simfonia a 7-a, îi scria el Almei Mahler, s-a întors „epuizat, în agitație... Mă simt confuz, ca un om care are nevoie de ceva să se sprijine pentru a nu fi scos din cursă, să nu fie îndepărtat de la propriile idealuri, ca un om care, surprinzător, pășește pe un teritoriu străin”. Străin îi și era...

Henry-Louis de La Grange, *Gustave Mahler. Volume 4. A New Live Cut Short (1907-1911)*, Oxford University Press, 2008, XVIII+1758 pp.

Cyberland țesut în fibră de carbon

DISPLAY

Diana SOARE

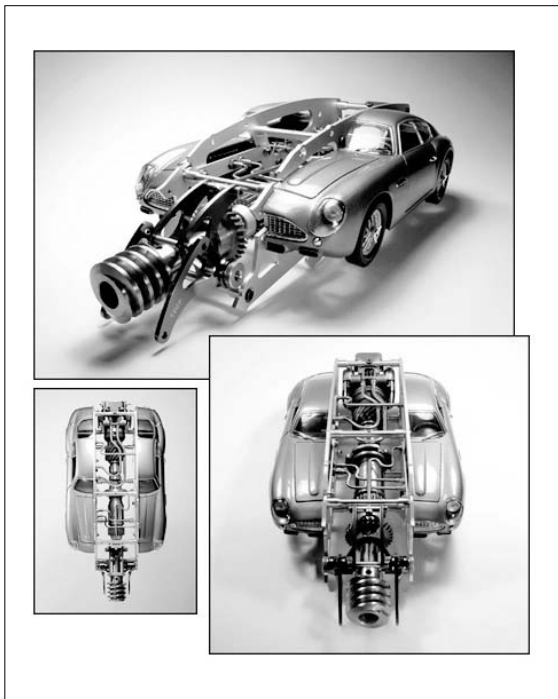

Se știe: femeile devin isterice dacă, Doamne ferește, se întâmplă să dea ochii cu vreun șoricel. Hop pe masa din bucătărie, țipete, genunchi la gură, tremur nervos. Cumva atipic, nu sfârș de simptome similare decât la vederea unei insecte cherotinoase sau a câte unui păianjen burtos. Pentru vindecare, propun 1-800-CHRIS#CONTE.

O văduvă-neagră creată din piesele unei vechi mașini de cusut Singer nu-mi dă fiori, ba chiar repulsia pe care aș fi simțit-o altfel se topește instantaneu în admirație. Păianjenul cyberpunk îi aparține sculptorului Christopher Conte (<http://www.microbotic.org/>) și este una dintre numeroasele sale creații ce îmbină arta cu biomecanica. Amestec straniu de *Matrix* și Jules Verne, operele sale de artă au fost expuse pentru prima dată publicului în 2007.

Christopher Conte s-a născut la Bergen, în Norvegia, și a descoperit creioanele ca orice copil normal, pe la trei ani. După ce s-au mutat la New York, părinții l-au înscris la cursurile de artă ale Hofstra University, luând în serios sfaturile învățătoarei, care-i observase neobișnuitul talent. A studiat apoi la St. John's University încă din liceu, iar în clasa a XI-a a primit o bursă la renumitul Pratt Institute. În paralel, printr-un program sponsorizat de Columbia University, a urmat cursuri de anatomie la Columbia Presbyterian Hospital.

„Cînd studiam la Pratt, am trecut de la pictură și desen la lucrări tridimensionale”, povestește Conte într-un interviu acordat publicației „The Morning News”. „Deși urma să îmi dau licența în ilustrație, în timpul liber făceam sculpturi inspirate de robotică. Încet-încet, am început să folosesc metoda și pentru temele de la școală. Din ferice, profesorii m-au susținut și n-au văzut nici un motiv pentru care sculptura nu putea fi folosită pentru a ilustra o idee.” După ce și-a luat licența

în Arte, Christopher Conte a încercat să combine pasiunea pentru sculptură, medicina și biomecanica și a început să lucreze în domeniul prototipicii, realizând membre artificiale.

Văduva-neagră din mașina de cusut

Cu toate acestea, sculptura a rămas prima lui iubire. Anul trecut, publicul i-a putut admira pentru întâia oară uimitoarele lucrări, despre care au scris reviste precum „Wired”, „Popular Science” sau „Make Magazine” și pe care le-au folosit deja posturile Discovery Channel și MTV.

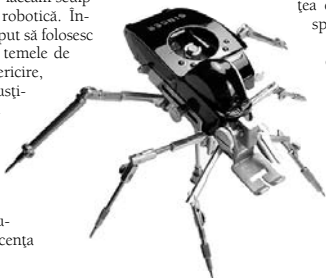
Într-un interviu pentru „Dark Matters Magazine”, Conte recunoaște că primul artist care l-a inspirat a fost Leonardo da Vinci, dar se declară fanul lui H.R. Giger, despre care spune că l-a ajutat să vadă și să înțeleagă frumusețea dintr-o altă perspectivă.

De curînd, a început să colaboreze cu agentul lui Giger, Leslie Barrary, ceea ce – recunoaște – este „o adevărată onoare”.

Idilele, povestește el, îi vin de oriunde. Roboții, natura, medicina, antichitățile, ingineria, instrumentele științifice, filmele pe care le urmărește și cărțile pe care le citește – toate îl ajută să creeze sculpturi fascinante, aflate la granița dintre realitate și science-fiction, dintre ființă și mașină. „Sînt îndrăgostit de antichități. Hoinărind prin pietele de vechituri, am început să le apreciez frumusețea, pe care mi-am dorit să o pot reflecta în lucrările mele. Cel mai greu însă este să găsec piesa potrivită și să reușesc să îi păstrez esența.”

Cele mai multe dintre sculpturile sale înfățișează insecte. Conte pornește de la forme naturale și caută apoi materiale sau piese care se potrivesc imaginii pe care și-o dorește, pentru că nu-i place să construiască nimic de la zero, ci să integreze în sculptură componente deja existente. Evident, totul trebuie să se asorteze perfect. Despre păianjenul creat dintr-o mașină de cusut Singer, povestește entuziasmat: „Cînd am văzut piesa, am știut că e corpul unei arahnide. Tot ce mi-a rămas de făcut a fost să-i construiesc picioarele”.

Deși nu sînt tocmai roboți, unele dintre lucrările sale au anumite părți mobile, pentru a exprima cit mai fidel ideea de mișcare. Dar Christopher Conte nu se mulțumește cu atât. În viitor, promite să ne uimească din nou, fiindcă a început deja să lucreze la niște prototipuri de insecte, dotate cu microprocesoare prin care le se poate controla mișcarea.

VOI N-AȚI ÎNTREBAT fără zahăr VĂ RĂSPUNDE

BOBI

Buget de vacanță

Știu că oamenii au familii, copii, câțel, pisici și toți membrii trebuie întreținuți, iar asta le mănîncă multe parale. Țsta e rostul bărbatului în lume, să muncească precum boul la jug pentru a se bucura de căldura așternutului nevastei, nivelul erecției măsurîndu-se, într-o societate modernă, după grosimea portofelului în momentul în care te mulezi de damă într-una dintre îmbrățișările rituale anteîmperechere. Cu alte cuvinte, astea sînt cheltuieli de neevitat, lunare, de parcă salariul ar fi un ciclu menstrual financiar.

Vreau să mă refer însă la alte plăți, considerate în mod eronat ca fiind necesare pentru buna desfășurare a concediului românului: transportul, cazarea și haleala pe litoral. Toți se freacă de șeful de la sindicat ca pisica de prun, doar-doar or prinde mult norocosul bilet de odihnă la juma' de preț. Îl facem să se simtă ca un pașă, să-și dea o importanță pe care nu o merită, fiindcă rolul lui nu e să ne trimită sa stăm cu sula în nisip, ci să se bată cu patronul și cu toți badigarzii lui pentru salarii și condiții de muncă mai bune.

Vă explic acum cea mai ieftină variantă de sejur, pe care am probat-o anul trecut și mă pregătesc să o aplic iar, în august. Am venit la mare cu trenul, cu nașul, bineînțeles. În sezon nu mai

contează cît ai să-i dai, că se merge pe cantitate. Cred că m-ar fi luat și pe datorie. Dimineață la șapte eram în Constanța. M-am dezbrăcat la slip și m-am întins la somn pe cearșaf. Să nu folosiți cremă de protecție! Pe la doispe am mîncat ultimul servis și m-am întors pe burtă, pentru ca soarele amiezii să-și facă datoria. Spre seară m-am ocupat și de cazare. Am sunat la salvare, acuzînd dureri cumplite de cap și de piele, iar ei au venit chiar repede. M-au internat de urgență, cu diagnosticul insolatie severă, anunțîndu-mă cu tristețe că voi sta la ei cel puțin o săptămînă.

Era tot ce-mi doream. Medicii plecau acasă după-amiază, rămînea unul singur de gardă, un curvar, care nu prea ieșea din cabinet (avea și budă). Am dat cîte cincizeci de mii la asistente, după care am început să le ameninț cu poliția, pentru luare de mită. Mi-au dat banii înapoi și, de frică, nu au spus nimănui unde dispăream eu în fiecare zi, pe la cinci, întorcîndu-mă cu slipul ud. Trebuia să sacrific plaja de dimineață, dar avantajele erau mari.

După o săptămînă am primit bilețul de externare, împreună cu cinci minute de consiliere medicală pentru viitor. Am luat trenul spre casă și am sărit din el la Birnova, spre tristețea nașului.

Suplimentul DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași”. Se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3. CP 266, tel. 0232/214.100, 0232/214.111, fax: 0232/214.111

Colectul editorial: Emilia Chiscop, Florin Lăzărescu, Lucian Dan Teodorovici (senior editor)

Redactor șef: George Onofrei

Redactor șef adjuncți: Anca Baraboi

Secretar general de redacție: Florin Iorga

Rubrici permanente:

Adriana Babeți, Bobi și Bobo (Fără zahăr), Emil Brumar, Ruxandra Csereranu, Emilia Chiscop, Mădălina Cocca, Daniel Cristea-Enache, Radu Pavel Gheo, Casiana Ioniță, Florin Lăzărescu, Diana Soare, Lucian Dan Teodorovici, Luiza Vasiliu, Constantin Vică.

Carte: Doris Mironescu, C. Rogozanu, Bogdan-Alexandru Stănescu.

Muzică: Victor Eskemasy, Dumitru Ungureanu.

Film: Iulia Blaga. Teatru: Mihaela Michaelov.

Arte vizuale: Matei Bejenaru, Marius Babias. Caricatură: Lucian Amarii (Jup).

Grafică: Ion Barbu. TV: Alex Savitescu.

Ediția de Iași: Diana Soare

Ediția Națională: Elena Vlădăreanu, R. Chiruță, Veronica D. Niculescu.

Publicitate: Oana Asaftei, tel. 0232/252294

Distribuție / Abonamente: Mihai Sărbu, tel. 0232/271333. Media Distribution S.R.L., tel. 0232/216112

„Suplimentul de cultură” este înscris în Catalogul presei interne la poziția 2378. Pentru abonamente vă puteți adresa oricărei Agenții Rodipeț din țară sau oricărui oficiu poștal. Citiții din străinătate se pot abona la adresa: export@rodipeț.ro.

Tarif de abonament: 18 lei (180.000) pentru 3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei (690.000) pentru 12 luni

Tipar: Print Multicolor

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îi aparține autorului. „Suplimentul de cultură” utilizează fluxurile de știri NewsIn » Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază

» **Luiza Vasiliu: „S-ar putea fabrica niște cărți-evantaie: când le-am deschide, s-ar comporta ca niște evantaie adevărate de secol al XVII-lea, ne-ar ascunde de privirile celorlalți și ne-ar șopti la ureche tot ce scrie pe paginile la care am deschis cartea”.**

ENȚICLOPEDIA
ENCARTA
Luiza VASILIU

Soluții

Dacă aș fi fost om de știință, mi-ar fi plăcut să mă specializez în soluții imposibile, propuneri nătngi și salvări atât de miraculoase, încât n-au nici un efect. Aș mai fi descoperit boli inexistente și leacurile potrivite pentru ele. M-aș fi bucurat de delicia inutilității și poate că asta m-ar mai fi răcorit, mai ales că vara mă caramelizez puțin câte puțin și-mi pierd și mințile, de la căldură. Tot din cauza căldurii, într-o după-amiază insuportabilă din luna iunie, mi-au trecut prin minte soluții imaginare (patafizicienii sînt pe recepție) ca să scăpăm de orașul încins. Nu să fugim, să plecăm la pădure sau să dăm drumul la aparatul de aer condiționat – astea sînt treburi banale și Țențiclopedia nu se ocupă de ele. În schimb, ne-am gîndit (eu și cu ea) că trebuie să înfruntăm orașul cu demnități și fantezie. Doamnele și domnișoarele ar putea, de exemplu, să poarte cercei din cuburi de gheață, care să se topească de-a lungul unei zile întregi. Picăturile ar fi ușor parfumate și ar aluneca pe gît, pe brațe și pe unde mai vor ele, discret, cît să nu supere mătasea și bumbacul de pe trupurile încălzite. Aici se încheie partea *glamour* și începe copilăreala. N-ar fi teribil dacă ne-am putea plimba prin oraș în niște pungii mari cu apă, ca pești exotici pe care îi cumpărăm uneori de la magazinul de pești? Ne-am rostogoli pe asfalt și am saluta din priviri cunoscuții (numai să nu se spargă punga din greșeală, agățîndu-se de vreun ciob). Sau am putea avea montate de bretelele rochiei sau gulerul cămășii niște elici străvezii, cu un motorăș minuscul, care, din plin trafic, ne-ar ridica vreo zece metri deasupra străzii, ducîndu-ne repede și aerisit acolo unde vrem să ajungem (acum îmi dau seama, din anumite motive, se recomandă purtarea pantalonilor). Sau s-ar mai putea fabrica niște cărți-evantaie: când le-am deschide, s-ar comporta ca niște evantaie adevărate de secol al XVII-lea, ne-ar ascunde de privirile celorlalți și ne-ar șopti la ureche tot ce scrie pe paginile la care am deschis cartea (pe mine m-ar răcori instantaneu poemele lui Mallarmé). În fine, probabil că m-aș descurca și cu o rochie de in, o sticlă de ceai verde cu gheață, o pălărie și muzica pastelată a spaniolilor de la *Mus* cîntîndu-mi în urechi. Dar asta deja nu mai e o soluție imaginară.

Colivia caută pasărea

În anii 2001 și 2002 am fost de două ori în Israel ca să lucrez împreună cu Mircea Săucan la o carte despre el. Un volum monografic, pe care inițial fiecare îl vedea altfel (și despre care am mai scris aici, n-am uitat). Mircea Săucan făcuse patru lungmetraje chinuite în România și din 1987 trăia la Nazareth-Ilit, într-un soi de refugiu liniștit, o adevărată oază după existența periculoasă și amenințată de cenzură din România. Viața în Israel era mult mai calmă, într-adevăr, dar cineastul se ținea la curent cu tot ce se întîmpla în România. Nu plutea ca o meduză într-un acvariu de cleștar.

În cursul primei vizite mi-a spus că lucrează la o nouă carte, că aceasta se cheamă *Colivia caută pasărea*. Știam de dinainte să plec de pe Otopeni că Mircea Săucan era și scriitor, dar de-abia cu relativ puțin timp înainte de a ajunge la Nazareth-Ilit am aflat că nu publicase în România decât o singură carte, volumul de povestiri *Camera copililor*, în 1969, volum care fusese prefațat de Nicolae Manolescu. Celelalte cărți îi trimisese mai trziu din țară, pe microfilme, și fuseseră publicate în Israel.

În cursul discuțiilor pentru volumul nostru, înregistrate de reportofonul luat cu împrumut de la Cristian Mungiu, am vorbit și de filme, și de cărți. Chestia e că la un moment dat a devenit destul de dificil să le separi. Săucan spusese că pentru el îngerul îl reprezentaseră cărțile, iar demonul – filmele. Că atunci cînd n-a mai fost lăsat să facă filme, s-a așezat la masă și a scris. Ca și filmele sale, și cărțile sînt puține. Pînă să intri în ele și să începi să le citești, îți par, primate de la jumal' de metru, niște chestii subțirele, pe care le poți citi la metru. Nimic mai fals.

Deci de la un moment dat încolo mi-am făcut, așa, o mică teorie: cărțile lui Săucan sînt ca și filmele sale – puține și aparent frivole, dar cu o incredibilă viață care

colcăie pe dinăuntru. Au și un mecanism încifrat de autoprotecție. *Manuscrisul de la Ciutați*, scris în preajma realizării filmului *Cînd primăvara e fierbinte* (și publicat de-abia în 1989, la Tel-Aviv), e în așa fel scris încît fiecare rînd se luminează cînd îl citești și recade în întuneric atunci cînd treci la rîndul următor. *Lizid Minecuță*, istoria scrijelirii unei cărți pe piele, oferă o altă sugestie – nu

de lectură, cît despre viața autorului, căruia scrisul îi permisesse să se exprime cu libertatea cu care n-a fost lăsat să-și facă filmele; și să se apere (nu doar de alții, dar și de sine însuși) cînd libertatea din cap și sănătatea îi erau amenințate.

Cînd îl iscodeam despre cartea la care lucrează și pe care îmi spusese că da, a început s-o scrie, Mircea Săucan nu spunea prea multe. Mi-a amintit doar la un moment dat că acțiunea cărții *Colivia caută pasărea* se petrece în Israel, cînd, într-un an nedefinit, nu foarte cîrînd, începe să ningă.

Un text la fel de dificil ca și autorul său

Am terminat cartea noastră, *Fantasme și adevăruri. O carte cu Mircea Săucan*. Ea a fost publicată în 2003, iar Mircea Săucan a murit cu o zi înaintea lansării, ca și cum își încheiasse socotelile. Între timp a și nins la Ierusalim. Dar ceva rămăsese neterminat. Leon Volovici, care i-a fost, alături de Costel Safrîman, prieten apropiat, a avut anul trecut inițiativa unui volum care să strîngă toată

FILM

Iulia BLAGA

proza lui Mircea Săucan publicată în cele două țări. Îngrijit de un redactor foarte inimos, Alexandra Birna, volumul a ieșit de cîrînd la Editura Institutului Cultural Român.

Ca și filmele sale, proza lui Mircea Săucan alcătuiește niște repere pentru ce ar fi putut crea dacă viața ar fi fost mai înțelegătoare. Căci tot ce a scris e strîns în aproape 400 de pagini. Să nu credeți că-l dați gata într-un sejur la mare. În general, textul e la fel de dificil ca și autorul său, dar plin de savoare și de tandrețe din momentul în care îi prinzi șpilul. Volumul a primit titlul *Colivia caută pasărea*, pentru că cercul trebuia închis, dar poate și pentru că aceea colivie se află mereu undeva în urma noastră – în țara pe care am părăsit-o (forțați), în trecutul care, aparent, ni se refuză –, sau în noi înșine.

Guguștiucii

După miezul nopții, scriu la laptop, în bucătărie, ca să pot fuma (asta-i regula: nu afumăm perdelele și restul, nu-i cade greu la clorofilă plantei de apartament, avem o piedică în plus în calea fumatului excesiv). Am ieșit la fereastră, am tras cîte un fum alternat cu cîte o gură de liniște urbană și mi-au căzut ochii pe familia de guguștiuci care și-a făcut cuib după antena parabolică ramasă a nimănui de pe urma unui italian, fost chiriaș în blocul nostru. Trebuie să scriu despre familia asta.

Guguștiucii de după antena parabolică se iubesc ceva de groază: iar au căzut cloșcă. Nu vorbesc prostii cînd spun „au căzut cloșcă”, pentru că i-am văzut cu ochii mei cum clocesc cu rîndul, și femela, și masculul (mă rog, eu nu știu care-i masculul și care-i femela, dar cum cei doi au dimensiuni diferite, cred că-i exclus să fie guguștiuci homo). Sînt la a treia sau a patra generație de pui pe anul în curs. Îi scot pe bandă rulantă, încît nici n-apuc să-mi dau seama dacă-și iau vreodată o

pauză. Ai putea crede că și-au făcut cu o afacere din asta – „Clocitul – o problemă?! Ouați și de restul se ocupă asociația noastră familială!”. Azi vezi un pușor în puț, așteptînd cu gura căscată la antena parabolică, mîine-i vezi pe aștia țuși pe ouă. Îmi și închipui lejeritatea cu care părinții – bănuiesc, tatăl – scapă de progeniturii: „Puiule, viața-i grea. Tu ești mare de-acuma, uite ț-au crescut și vreo două pene. Ia de-aici o musculiță de drum și zboară în lume”. Iar puilul dispăre pe veci, zboară de la etajul trei pînă în ghearele pisicii boschetare care patrulează pe sub geamul nostru, după ce i-am dezvoltat eu reflexul

TRIMISUL NOSTRU SPECIAL

Florin LĂZĂRESCU

pavlovian, aruncîndu-i din cînd în cînd cîte o bucată de salam.

Am vrut să verific dacă treaba asta-i normală la guguștiuci și am dat un *search* pe google. Prima ocurență e site-ul www.vinator.ro, care m-a lămurit buștean. Cică guguștiucul se cheamă „Streptopelia decaocto F.”, este o specie alohtonă, devenită sedentară în România, asemănătoare ca aspect cu turturea”. Cică „guguștiucul cuibărește și se

odihnește preponderent în localități, de aceea se poate vîna numai în sezonul agricol, la recoltare, cînd bogăția hranei scoate guguștiucul din localități, într-un soi de pasaj diurn către cîmp”. Ce bază poti să pui pe informațiile de-aici, dacă adminiul n-a introdus pe site o vorbă despre guguștiucii care cuibăresc după antena parabolică? Cică „este o specie interesantă pentru vinătoare”, dar mie unuia mi se pare doar o specie interesantă de urmărit.

ISSN 1584-8272

